

Засновники: Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, Національна юридична бібліотека.
Заснований у 2011 році. Виходить раз на два тижні.
Головний редактор В. Горвий. *Редакційна колегія:* Н. Іванова (відповідальна за випуск), Ю. Половинчак,
Т. Дубас
Адреса редакції: НБУВ, просп. 40-річчя Жовтня, 3, Київ, 03039, Україна

Громадська думка про правотворення

/Інформаційно-аналітичний бюлетень на базі оперативних матеріалів/

№ 14 (72)
(серпень 2014 р.)

ЗМІСТ

АКТУАЛЬНА ПОДІЯ.....	2
Президент підписав закони про зміни до Держбюджету та Податкового кодексу.....	2
АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС.....	3
Переваги та ризики асоціації України з ЄС.....	3
Електронні гроші в Україні.....	7
Дисциплінарна відповідальність суддів.....	17
Реформування вищої освіти отримало законодавчу базу.....	21
ПРАВО: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА.....	27
Податок на нерухомість для фізосіб: настав час платити.....	27
ЩОДЕННИК БЛОГЕРА.....	36

КИЇВ 2014

АКТУАЛЬНА ПОДІЯ

Президент підписав закони про зміни до Держбюджету та Податкового кодексу

Президент України П. Порошенко підписав закони про зміни до Держбюджету та Податкового кодексу, які дадуть змогу збільшити доходну частину бюджету, скоротити видатки на держапарат та покращити фінансування потреб Збройних сил.

Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України» тимчасово, до 1 січня 2015 р., запроваджено новий загальнодержавний збір – військовий збір, який справлятиметься за ставкою 1,5 % з доходів фізичних осіб.

До 1 січня 2015 р. підвищено ренту на видобуток залізної руди з 5 % до 8 %, нафти – з 39 % до 45 %, газу з покладів до 5 км – з 28 % до 55 %, газу з покладів понад 5 км – з 15 % до 28 %.

Крім того, з 1 листопада 2014 р. збільшується «пори́г» обов’язкової реєстрації суб’єкта господарювання платником ПДВ – з 300 тис. грн до 1 млн грн; продовжено до 31 грудня 2014 р. включно режим звільнення від оподаткування ПДВ операцій з експорту зернових і технічних культур; скасовано звільнення від оподаткування ПДВ операцій з постачання лісоматеріалів, паливної деревини, відходів лісопереробної промисловості; скасовано оподаткування за нульовою ставкою податку послуг з перевезення пасажирів швидкісними потягами Інтерсіті+.

Крім того, з 1 листопада 2014 р. запроваджується система електронного адміністрування податку на додану вартість.

Також на 5 % збільшено розмір акцизного податку на тютюнові вироби; напої, які сьогодні класифікуються як продукти дієтичного харчування і містять етиловий спирт 8,5 % та більше віднесено до алкогольних напоїв.

Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2014 рік» скорочуються на 70 % видатки на забезпечення діяльності низки центральних органів виконавчої влади. Загальне скорочення видатків по цих органах становило 582,2 млн грн.

Також скорочено видатки на оплату праці народних депутатів з нарахуваннями на 30,8 млн грн. До завершення антитерористичної операції місячна заробітна плата парламентарям нараховується лише в розмірі посадового окладу.

Законом на 11 038,1 млн грн збільшено фінансування заходів із проведення антитерористичної операції, ліквідації наслідків можливих надзвичайних ситуацій, розміщення громадян України, які переміщуються з тимчасово

окупованої території та районів проведення антитерористичної операції, а також відновлення об'єктів соціальної сфери, зруйнованих під час проведення воєнних дій.

Законом також створено субвенцію державного бюджету міському бюджету міста Києва на виконання функцій столиці в обсязі 1800 млн грн (*Офіційне інтернет-представництво Президента України* (<http://www.president.gov.ua/news/30907.html>)).

АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС

С. Полтавець, старш. наук. співроб. відділу обслуговування інформаційними ресурсами Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, канд. політ. наук

Переваги та ризики асоціації України з ЄС

Проблема геополітичного вибору України вкотре постає на «порядку денному» сучасної вітчизняної історії. Недавні події доводять, що вибір шляху розвитку держави знову починається на «перехресті» Захід – Схід. І якщо з політичною складовою принаймні на перший погляд все більш-менш зрозуміло, то економічна частина досягнутих у Брюсселі домовленостей стала причиною досить жвавих дискусій в українському соціумі. Симптоматично, що як прихильники зближення України та Європейського Союзу, так і противники таких кроків відшуковують аргументи «за» і «проти», які мають високе «емоційне» забарвлення і, водночас, майже не містять науково обґрунтованих даних про переваги того або іншого шляху.

Економічні здобутки та втрати вітчизняної економіки від підписання економічної частини Угоди про асоціацію України з ЄС намагаються оцінити з точки зору інтересу перш за все вітчизняного бізнесу. Здавалося б, нічого дивного в цьому немає. Однак якщо взяти до уваги той факт, що абсолютна більшість українського бізнесу належить не «середньому» класу, а декільком олігархам, то стає очевидним, що лобювання інтересів кількох людей перетворюється на державну політику.

Вітчизняний інформаційний простір останні кілька років переповнений економічною тематикою. Вибір між ЄС та Митним союзом часто-густо стає «рубіконом» та розділяє області, райони, міста, села й родини. Натомість людина, сприймаючи ту чи іншу інформацію, часто стає об'єктом маніпуляції свідомістю, а отже, сприймаючи інформацію «так як треба», не може об'єктивно оцінювати дійсність.

Водночас для вітчизняних товарів можливості потрапити на європейський ринок та закріпитися на ньому ще рік тому були досить обмеженими. Так,

наприклад, у березні 2013 р. польська компанія Solaris подала до суду на свого конкурента на ринку міського транспорту компанію Ursus та український консорціум «Богдан». Як вважали представники позивача, Ursus та «Богдан» порушили умови тендеру на постачання тролейбусів у м. Люблін. Згадане місто повинно було отримати тролейбуси на базі моделі T701-15 українського виробництва, із чеською системою керування, ходовою – німецького виробництва та польським двигуном. Оцінюючи перспективи судових слухань, керівний партнер компанії AstarovLawyers А. Астапов нагадав, що в ЄС результати тендерів, як правило, не скасовують. Щодо ділової репутації «Богдана», то, на переконання старшого аналітика ІГ «АРТ-Капітал» О. Андрейченка, негативного впливу на вітчизняного виробника цей позов не матиме. Майже за рік у квітні 2014 р. міністр сільського господарства Польщі М. Савицький звернувся до українського уряду із закликом скасувати ембарго на постачання польської яловичини на митну територію України. Польський урядовець наголосив, що Україна вже сім років не хоче узгодити з Польщею свідоцтва на яловичину, посилаючись на те, що на території сусідньої країни панує коров'ячий сказ. Важливо, на думку М. Савицького, що стосовно інших країн ЄС Україна не створює таких перешкод. Польський міністр переконаний, що таке блокування невігідне перш за все українцям. Така позиція польського високопосадовця цілком виправдана, оскільки з точки зору споживача збільшення кількості продукції стимулює конкуренцію на ринку, а відтак спричинить зниження ціни на відповідний товар.

З іншого боку, підписання економічної частини Угоди у переважній більшості українських автовласників асоціювалося з можливістю ввезення з території країн ЄС автомобілів за нульовою митною ставкою. Одночасно автовласників турбувала перспектива повернення техогляду, який у більшості випадків не обходився без хабара. Бізнес-структури, які займаються імпортом автомобілів, сподівалися на збільшення власних прибутків за рахунок зниження чи взагалі скасування митних зборів. Українські автовиробники були поставлені перед вибором, коли прийняті на вітчизняному авторинку протекціоністські закони повинні були втратити чинність. Експертне середовище напередодні підписання «економічної частини» Угоди про асоціацію України з ЄС прогнозувало, що на ввезення в Україну нових іномарок скоріше за все мають відмінити утилізаційний збір. Європейські автовиробники наполягали на створенні рівних умов для всіх учасників ринку. За умови, що українські автозаводи почали б виконувати вимоги, які висуваються до виробництва та продажу автомобілів на території Європейського Союзу, більшість автовиробників, якщо не всі, не витримали б конкуренції. Так для прикладу варто нагадати, що в Україні з 1 січня 2014 р. складають авто з екостандартом Євро-3, у той час як у Європі – Євро-5 та Євро-6. А отже, на ринок ЄС вітчизняні авто просто не пустять, а український споживач «проголосує гаманцем» за європейську машину. Так само у Європі існує заборона на виробництво авто з менш ніж двома подушками безпеки, а в Україні й одна

подушка «розкіш». За таких умов єдиним можливим ринком збуту для вітчизняних автозаводів залишалася б Росія, вважає голова Всеукраїнської асоціації автоімпортерів та дилерів О. Назаренко. На думку експерта, у разі підписання Україною Угоди про асоціацію з ЄС, Росія негайно закрий свій ринок.

Здавалося б єдиний вихід і спасіння українських виробників полягає у модернізації виробництва, переорієнтації на інші більш сучасні та популярні марки й моделі автомобілів. Чи не єдиною вітчизняною перевагою залишається відносно дешева робоча сила. На думку деяких експертів, саме це дасть можливість українським автовиробникам зайняти на європейському ринку нішу недорогих бюджетних авто. З нашої точки зору, такі прогнози доволі далекі від реальності. Стверджуємо так, тому що, як заявляють, наприклад, у компанії «Фольксваген», вони в найближчі півроку мають випустити на ринок нову модель бюджетного авто, яка коштуватиме до 7 тис. євро. Залишається без відповіді питання про те, чи зможе з такою машиною конкурувати, наприклад, вітчизняна «Деу сенс»? Ряд автоекспертів з обережністю оцінюють перспективи нашого зближення з ЄС. Так, зокрема, П. Непша, маркетинг-директор LTD Automotive Europe Corporation (дистриб'ютор BYD в Україні), не вірить, що в найближчій перспективі на український ринок прийдуть стратегічні інвестори. Правильно спрогнозував розвиток ситуації на ринку керуючий директор Dragon Capital А. Беспятов, який передбачив, що український уряд збереже, хоч і частково, протекціоністські норми в законодавстві. Водночас гендиректор ТОВ «Богдан Схід Авто» О. Міненок спрогнозував згортання складання ряду іномарок через їх нерентабельність. Нині, наприклад, компанія КразАвто припинила складати моделі ВАЗ. І хоча, на думку віце-президента компанії «Укравто» В. Васадзе, можливість імпортувати з Європи за спрощеною схемою якісні запчастини до авто є перспективним напрямом у розвитку вітчизняного автопрому, все ж наші бізнесмени вирішили «підстрахуватися» та прописати в Угоді про асоціацію вигідні для себе умови. В Угоді Україна – ЄС прописано, що нинішнє ввізне мито на рівні 10 % буде поступово зменшуватися по 1 % на рік. Водночас, якщо імпорт автомобілів із країн ЄС за рік перевищить позначку 45 тис. шт., Україна може без погодження з ЄС знову ввести ввізне мито до рівня 10 % з наступного року. Натомість ЄС не може запроваджувати захисних механізмів стосовно України. На думку голови ВАІД О. Назаренка, імпорتنі автомобілі для українців реально можуть подешевшати тільки через 15 років. На переконання керівника програм «Економічна політика і бізнес» Інституту публічної політики І. Газізулліна, протягом п'яти років можна очікувати зменшення цін на авто на 10 %. Натомість якщо згадаємо обґрунтування попередніх урядових ініціатив, коли був введений утилізаційний збір, то побачимо, що урядовці сподівалися, забравши у власника його старе авто, простимулювати його знижкою на купівлю авто вітчизняного виробництва. При цьому така знижка була «віртуальною», тобто автовласник отримував лише талон зі знижкою.

На сьогодні Європа тимчасово відмінила для українських виробників ввізні мита. До цього переліку входять 98 % існуючих мит. Вітчизняні експортери «зароблять» на цьому 487 млн євро економії на рік. Крім того, передбачається, що українські компанії можуть запрошувати фахівців з ЄС, а українські спеціалісти можуть отримати дозвіл на роботу у європейській країні: на постійній основі – на строк до трьох років; випускники-стажери – до двох років; незалежні спеціалісти – терміном на півроку; продавці бізнес-послуг – до трьох місяців. Угода передбачає можливість фінансування конкретних українських державних програм з боку ЄС. Згідно з домовленостями Україна повинна привести стандарти виробництва, санітарного й фітоконтролю відповідно до вимог ЄС.

Угода про асоціацію з ЄС не змінить принципово економічну ситуацію в Україні, вважає політичний аналітик В. Горбач. Можливо, поступово відбудеться перехід на євростандарти, а після ратифікації Угоди парламентом держава отримає певні кошти на реформи й модернізацію. Нам доведеться років з десять працювати, щоб отримати можливість вступу в ЄС, припускає експерт.

Серед переваг асоціації аналітик консалтингової компанії «ААА» М. Колесник називає відсутність перешкод для зайняття своїх ніш на європейському ринку. Крім того, будуть надаватися певні пільги експортерам рафінованої олії в пляшках. Щодо молочної продукції можливі певні труднощі. З огляду на те, що 2/3 молока в Україні надоюється вручну, а в Європі відмовилися від ручного доїння, українські виробники зможуть здавати свою продукцію лише на заводи сухого молока й масла. При цьому їхня продукція у Європу йти не буде – застерігає директор аналітичного агентства «Інфоагро» В. Вітоняк.

На думку посла ЄС в Україні Я. Томбінського, якби Україна підписала Угоду в листопаді 2013 р., це допомогло б захистити суверенітет країни. У свою чергу голова аналітичного центру Geopole Europe в Парижі Ф. Мартіросян вважає, що Україна не повинна покладатися лише на ЄС та Угоду. Суголосний з нею і експерт з питань міжнародної політики О. Чалий. Він переконаний: ні НАТО, ні ЄС не зможуть зараз запропонувати Україні реальну перспективу членства.

Угода сама по собі не панацея, а лише відправна точка в реформуванні застарілої системи та боротьби з корупцією, переконаний професор Південнодатського університету С. Рісхой. Важливим, з його точки зору, є боротьба з олігархами, які перебувають при владі та вивели з України близько 100 млрд дол. за кордон. Інший датський аналітик Я. Меллер теж вважає, що великою мірою успіх реформ залежить від влади й олігархів. Чи зможуть вони відмовитись від тих привілеїв, якими користувалися багато років?

Як бачимо, перелік переваг та загроз на шляху України у Європу надзвичайно великий. На сьогодні важко однозначно сказати, чого на ньому буде більше: позитивного чи негативного. Відмова від асоціації, на перший погляд, зменшує кількість бар'єрів на шляху, але й не гарантує, з нашої точки зору, еволюційного поступу. Усе ж видається, що попри труднощі й перепони інших альтернатив, принаймні на сьогодні, в Україні не існує. А дорогу може подолати тільки той,

хто по ній йде (Статтю підготовлено з використанням інформації таких джерел:

http://ipress.ua/news/polyaky_blokuyut_postavky_trolleybusiv_bogdan_v_yes_16593.html;

http://euroavto.in/kak_povlijaet_podpisanie_soglashenija_ob_associacii_s_es_na_avto_mobilnyj_rynok.html;

http://vgolos.com.ua/news/polshcha_prosy_t_ukrainu_skasuvaty_embargo_na_import_myasa_142043.html; <http://auto.bigmir.net/autonews/autoworld/1574237-Associacija-s-Evrosojuzom--kogda-podeshevejut-avtomobili-v-Ukraine>; <http://tsn.ua/groshi/z-ukrayinciv-derut-podatok-na-inomarki-schob-peresaditi-na-lanosi-310509.html>;

http://www.prostobank.ua/finansovyy_gid/neprosto/evgeniya_reznichenko/assotsiatsiya_s_es_cho_poluchat_ukraintsy;

<http://news.finance.ua/ua/~2/0/all/2014/07/19/330072>;

http://gazeta.ua/articles/politics/_v-evropi-boyatsya-ukrayini-ekspert/566458;

http://ipress.ua/news/ukraina_stala_na_shlyah_krovi_sliz_ta_potu_danskyy_ekspert_pro_asotsiatsiyu_72047.html;

<http://news.finance.ua/ua/~2/0/all/2014/07/16/330139>;

<http://www.radiosvoboda.org/content/article/25425674.html>).

І. Беззуб, мол. наук. співроб. НЮБ НБУВ

Електронні гроші в Україні

Розвиток інформаційних технологій відкриває чимало нових привабливих перспектив на споживчому ринку, серед яких помітне місце посідає можливість розраховуватися за товари чи отримані послуги електронними грошима. Електронні гроші (electronic money, e-money) – черговий етап на шляху вдосконалення платіжних систем, що вже пройшли значний шлях від готівкового золота, металевих монет і паперових банкнот до безготівкових розрахунків і пластикових карток.

Під терміном «електронні гроші» розуміють грошову вартість, що зберігається в електронному вигляді на технічному пристрої і може використовуватися для здійснення платежів. Нині в Україні, як і в усьому світі, для зберігання електронних грошей використовують два види технічних пристроїв: смарт-картку та пам'ять комп'ютера.

Електронні гроші за своєю функціональністю абсолютно ідентичні традиційним: їх можна отримати, заробити, подарувати, продати, ними можна оплатити товар або послугу. При цьому, як і у випадку з матеріальними грошима, швидкість розрахунків і операцій є мментальною, а дальність розрахунків і можливості такими ж широкими, як і при операціях з банківським рахунком.

Історія електронних грошей розпочалася 1918 р. у Сполучених Штатах

Америци, коли Федеральний резервний банк США переказав гроші телеграфом. Із того часу електронні гроші істотно еволюціонували, а їхнє широке застосування стало можливим, завдячуючи розвитку сучасних комунікаційних технологій. Тепер електронні гроші є однією з найважливіших економічних категорій сучасної науки про гроші, банки й кредит.

У середині 1990-х років вони почали активно вводитися в обіг електронними розрахунково-платіжними системами та іншими комерційними структурами, що функціонують у глобальній мережі Інтернет у режимі реального часу (on-line). Протягом останніх років електронні гроші набули поширення в багатьох країнах світу, найбільше в Західній Європі й США.

Електронні гроші зберігаються в електронних гаманцях користувачів відповідної платіжної системи. Управляти грошима у своєму гаманці користувач може за допомогою Інтернету або мобільного телефону. Поповнювати електронні гаманці можна готівкою (купуючи пластикові картки або через спеціальні термінали), шляхом переказу грошей з рахунку в банку, з іншого електронного гаманця або за допомогою мобільного телефону. Класти гроші можна як у свій гаманець, так і в чужі гаманці.

Електронними грошима можна сплачувати різні товари та послуги так, як це робиться з банківського рахунку. Готівка, що служить забезпеченням електронних грошей (так само як золото), виступає забезпеченням паперових грошей при золотому стандарті, приймається компанією-оператором платіжної системи та зберігається на її рахунках у банках. Вибір банків та керування цими рахунками здійснює компанія-оператор.

Наявні в Україні системи електронних грошей можна поділити на три групи.

Перша – це «банківські» оператори, які, завдячуючи своєму статусу, отримали ліцензії Національного банку України. Це MoneXu (Фідобанк), МАХІ (VAB Банк) і GlobalMoney (Ощадний банк). Причому якщо перші два НБУ визначає як системи електронних грошей, то GlobalMoney – як платіжну систему.

Друга група позиціонує себе не операторами електронних розрахунків, а системами обліку й переуступання майнових прав, прописаних у Цивільному кодексі. Такий шлях обрала, зокрема, компанія WebMoney.

До третьої групи належать іноземні компанії, які не мають офіційного дозволу на роботу в Україні, тож вони надають клієнтам обмежені послуги або працюють через інтеграторів (PayPal, Moneybookers, Яндекс.Гроші, MoneyMail).

Попри стрімке зростання популярності електронних грошей вони мають не лише переваги, а й недоліки.

До головних переваг слід віднести анонімність платежів (при здійсненні платежу електронними грошима, як правило, не потрібно повідомляти ніякої інформації про себе, необхідний тільки номер електронного гаманця), захист від податкових органів, швидкість і зручність платежів (гроші переводяться майже миттєво, здійснити оплату можна не виходячи з будинку, якщо у вас є комп'ютер та Інтернет), можливість переказувати малі суми (банки називають такі суми

мікроплатежами і комісія для них є значно вищою, ніж при переказі великих сум).

Серед недоліків слід назвати зберігання грошей власників гаманців на рахунках юридичних осіб, відсутність процента, що нараховується при зберіганні грошей, ризики шахрайства, обов'язкова сплата комісії за всі операції, відсутність можливості переказувати гроші між гаманцями різних систем.

В Україні системи електронних грошей з'явилися більше 10 років тому. Регулювання відносин, що пов'язані з їхнім використанням, здійснюється загальним та спеціальним законодавством.

Перші кроки щодо законодавчого регулювання ринку електронних грошей були зроблені у 2008 р. Постановою правління НБУ «Про затвердження Положення про електронні гроші в Україні» від 25.06.2008 р. № 178 електронні гроші визначено як одиниці вартості, що зберігаються на електронному пристрої, приймаються як засіб платежу іншими, ніж емітент, особами і є грошовим зобов'язанням емітента.

Право здійснювати випуск електронних грошей в Україні закріплювалося виключно за банками. Водночас для інших юридичних осіб, які здійснювали випуск електронних грошей і не були банками, вимагалось привести свою діяльність у відповідність із вимогами Положення протягом одного року з дня набрання чинності цієї постанови. У кінці 2010 р. Нацбанк затвердив оновлену редакцію Положення «Про електронні гроші» (постанова НБУ від 04.11.2010 р. № 481). Того ж 2010 р. були узгоджені правила функціонування перших систем електронних грошей в Україні – Максi (VAB Банк) і MoneXy (Банк Контракт).

Експерти належно оцінили законодавче врегулювання випуску та використання електронних грошей, вважаючи їх більш безпечними, ефективними й економічними. Крім того, на їхню думку, прийняті зміни в правилах функціонування платіжних систем сприятимуть зниженню ризиків інвесторів (насамперед закордонних) та детінізації вітчизняної економіки.

Разом з тим деякі фахівці вважають, що в Україні саме державне регулювання гальмує розвиток ринку електронних грошей: воно недосконале і потребує подальшого розвитку. Чимало питань погодження та оподаткування досі не врегульовані, тому попри всі старання гравців ринку нові платіжні інструменти не з'являються. Зокрема, на думку експерт-консультанта компанії WebMoney.UA О. Титова, в Україні існують розбіжності між нормами законодавства та думкою фахівців з питань роботи емітентів електронних фінансових коштів.

25 липня 2014 р. набрала чинності постанова правління НБУ № 378 «Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України з питань здійснення операцій з електронними грошима». Цим документом порядок здійснення операцій з електронними грошима приведено до вимог вітчизняного законодавства та норм Європейського Союзу. Так, вимоги Положення про електронні гроші в Україні приведено у відповідність до ст. 15 Закону України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні», ст. 47 Закону України «Про банки і банківську діяльність», а також до норм законодавства ЄС. Статтею 15,

відповідно до вимог законодавства ЄС, визначено поняття «електронні гроші» як одиниці вартості, які зберігаються на електронному пристрої, приймаються як засіб платежу іншими особами, крім осіб, які їх випускають, і є грошовим зобов'язанням цих осіб, що виконується в готівковій або безготівковій формі. Відповідно до вимог ст. 15 Закону порядок здійснення операцій з електронними грошима визначається нормативно-правовими актами Національного банку України.

Крім того, Постановою визначено перелік фінансових послуг, які банк-емітент електронних грошей (далі – емітент) має право надавати своїм клієнтам (крім банків), укладаючи агентські договори з юридичними особами; уточнено вимоги до агентів, які на підставі договорів, укладених з емітентом, мають право надавати відповідні послуги; зобов'язано емітента надавати НБУ інформацію про комерційних агентів; скасовано норму щодо обов'язкової наявності чипів на наперед оплачених картках багатоцільового використання; встановлено суму готівкових коштів, яку фізична особа може отримати через платіжний пристрій в обмін на електронні гроші з використанням наперед оплаченої картки багатоцільового використання або переказати іншим користувачам – до 500 грн на день та не більше 4 тис. грн протягом одного місяця; визначено суму, на яку користувачі мають право використовувати електронні гроші для здійснення розрахунків за допомогою електронного пристрою, який поповнюється і перебуває в розпорядженні користувача, – до 35 тис. грн протягом календарного року. До розрахунку цієї суми не включаються електронні гроші, погашені через операційну касу емітента на вимогу користувача протягом календарного року. Зазначені обмеження не стосуються клієнтів банків, які мають поточний рахунок у банку, і за допомогою платіжних карток ініціюють переказ коштів з нього та/або ініціюють отримання готівки через платіжний пристрій. Нова постанова Нацбанку є спробою підвищити контроль над інтернет-ринком платежів.

З першого погляду Нацбанк узявся за регулювання дуже великого ринку. За різними оцінками, обсяг платежів з електронними грошима в Україні становить від 4 до 10 млрд грн. За допомогою віртуальної валюти користувачі поповнюють різноманітні рахунки та оплачують послуги, купують віртуальну зброю в комп'ютерних іграх, отримують оплату за роботу тощо. Але в реальності під постанову Нацбанку потрапила незначна частина ринку. Справа в тому, що НБУ визнає електронні платіжні системи тільки трьох компаній, за якими стоять звичайні комерційні банки: MoneXu (емітент Фідобанк), Махі Card (Альфа Банк) і GlobalMoney (Ощадбанк).

Через перші дві системи можна оплатити більше 1 тис. послуг, серед яких купівля товарів в інтернет-магазинах, онлайн-бронювання тощо. Але більша частина операцій не потрапляє під обмеження, оскільки одна із сторін є юридичною особою. «Імовірно обмеження не стосуються користувачів-фізичних осіб, які мають право використовувати електронні гроші для оплати товарів за допомогою, насамперед, передоплачених карт і розрахункових карт через платіжні

пристрої», – пояснила глава секретаріату компанії GlobalMoney О. Козлова. Яка частина операцій у цих системах проходить лише між фізичними особами – невідомо.

Засновник і гендиректор MoneXu Ю. Чайка вважає, що фінальну версію постанови НБУ пролобіювали банки. «Ми брали участь в обговоренні цієї постанови, висловлювали свої зауваження та коментарі, але дивним чином постанова вийшла в несподіваній редакції. Думаю, що рішення могли пролобіювати великі банки», – припускає Ю. Чайка.

Не бояться потрапити під дію згаданої постанови партнери платіжних систем. Більшість компаній пропонують кілька інших варіантів оплати, крім електронних гаманців.

Великий партнер GlobalMoney Нова Пошта заявляє, що на грошових переказах нововведення не позначиться. «Наше співробітництво не стосується сфери діяльності GlobalMoney, пов'язаної з електронними грошима. Тому зміни, внесені регулятором, на нашій роботі ніяк не відіб'ються», – розповіла Т. Соловей, керівник відділу технологій фінансових послуг Нової Пошти

На думку заступника начальника управління продажу роздрібних продуктів банку «Хрещатик» Л. Гребенюк, зміни в законодавстві покликані підвищити контроль НБУ над електронними грошима в частині виключення тіньових схем використання електронних грошей, а для клієнта, який використовує електронні гроші для зручного здійснення своїх платежів, зміни в законодавстві не матимуть негативних наслідків.

Такої ж думки дотримується і начальник управління організації термінального бізнесу банку «Національний кредит» Є. Думчев. «Ключове завдання НБУ – забезпечити легітимність і контроль над оборотом електронних грошей у країні. Це абсолютно нормальне бажання, враховуючи сутність таких грошей. Допускаю, що через якийсь час регулятор може ініціювати введення процедури ідентифікації власників електронних гаманців для того, щоб ще більше звузити можливості зловживань», – прокоментував він нововведення.

Начальник відділу рейтингів фінансової сфери РА «IBI Rating» Г. Апостолова не вважає цю постанову дуже актуальною, адже кількість електронних гаманців у користувачів нашої країни є невеликою, а ті, що існують, використовуються переважно для невеликих платежів. Найважливішим, із її погляду, став пункт про обмеження переказів електронних грошей між гаманцями фізичних осіб та переведення в готівку. Цей пункт, зазначає Г. Апостолова, звичайно покликаний обмежити можливості шахрайства, але, на жаль, прописаний недостатньо чітко.

Через свої особливості електронні гроші фактично виключають факт їхнього використання в «тіньовій» економіці, вважає президент Українського аналітичного центру О. Охріменко. Головна перевага електронних грошей, які функціонують окремо від готівкової та безготівкової гривні, це безпечні розрахунки в інтернет-магазинах. Тому, за прогнозом експерта, у майбутньому велика частина онлайн-продаж перейде саме на таку форму оплати.

Нині в Україні електронні фінансові засоби не демонструють значного поширення, хоча кількість їхніх користувачів вимірюється сотнями тисяч осіб. «Наприклад, у нашої системи приблизно 200 тис. користувачів, із початку 2014 р. їхня чисельність зросла приблизно на 20 %. Поки незначна частка населення виявляє готовність до таких “екзотичних” інструментів оплати. Але ми беремо до уваги, що з поширенням Інтернету, кількість онлайн-розрахунків підвищуватиметься», – підкреслив Ю. Чайка.

За допомогою електронних фінансових коштів українці роблять незначні придбання, так що нині вони фактично не відчують нові обмеження Національного банку. «Середньостатистичний користувач, який бажає заплатити за послуги мобільного оператора, проводить операції на 20–40 грн. При цьому постійний користувач електронного гаманця, який не обмежується оплатою за мобільний зв'язок, у середньому поповнює його на 200–250 грн», – прокоментували в прес-службі міжнародної платіжної системи GlobalMoney. Між іншим, там підкресливали вплив сучасного становища в Донбасі на зростання веб-платежів. «У зв'язку з важкими обставинами демонструється падіння активності користувачів. Утім, уже на другий квартал поточного року обстановка почала врівноважуватися: зниження чисельності платежів знизилося на 15 % у порівнянні із січнем – лютим», – розповіли в GlobalMoney.

Частина експертів вважає, що постанова НБУ негативно вплине на розвиток системи електронних грошей в Україні. Начальник управління інтернет-банкінгу та електронної комерції ІМЕКСБАНК В. Даниленко зазначає, що будь-яка регуляція ринку має як хороші, так і погані наслідки. Так, з одного боку, обмеження денного ліміту в переказах фізичних осіб між собою з використанням передоплачених карт у розмірі 500 грн значною мірою скорочує можливості використовувати електронні гроші як систему грошових переказів. З іншого ж боку, немає добових обмежень на використання електронних грошей, не прив'язаних до передоплачених карт. Представлені обмеження стосуються тільки передоплачених карт, і нововведення повинні стати приводом для користувачів використовувати електронні гроші не у вигляді передоплачених карт, а виключно у вигляді поповнюваних електронних гаманців.

Старший партнер АК «Кравець і партнери» Р. Кравець вважає, що обмеження НБУ просто вб'є систему електронних грошей в Україні, відкинувши її розвиток років на десять назад. «Вже не перший рік різні асоціації намагаються ввести це питання в правове поле, а НБУ, зі свого боку, вже п'ятий рік це питання всіляко ігнорує і гальмує, а зараз, фактично, просто вбив ринок електронних грошей в Україні», – зазначив фахівець. На його думку, обмеження могли з'явитися через те, що в Нацбанку недостатньо компетентних людей, які можуть займатися нормативним регулюванням сучасних розрахункових систем, до яких належать і «електронні гроші». Але він сподівається, що після детального вивчення цього питання НБУ може скасувати або переглянути свої обмеження на обіг електронних грошей.

У Європейському Союзі вимоги до регулювання випуску електронних грошей депозитними установами і новим типом кредитних установ – інститутами електронних грошей – були визначені в Директиві 2000/46/ЄС Європейського парламенту і ради від 18 вересня 2000 р.

Серед основних заходів регулювання діяльності інститутів електронних грошей виділялися вимоги до обсягу початкового капіталу, власних коштів, відшкодування електронних грошей на прохання користувачів (без стягнення комісії). У Директиві 2000/46/ЄС також було встановлено обмеження діяльності інститутів електронних грошей. Зокрема, крім випуску електронних грошей, ці інститути отримали право надавати фінансові та нефінансові послуги, безпосередньо пов'язані з випуском електронних грошей (за винятком надання кредитів у будь-якій формі) та інвестувати кошти в розмірі не меншому, ніж їхні фінансові зобов'язання, пов'язані з емісією електронних грошей, в активи з низьким або нульовим рівнем ризику.

Інститути електронних грошей були зобов'язані не рідше двох разів на рік повідомляти наглядовому органу інформацію про обсяги власного капіталу і фінансових зобов'язань щодо емісії електронних грошей, а також про активи, у які здійснюються інвестиції. Також була прописана необхідність отримання «європаспорта» – єдиної ліцензії на здійснення діяльності у сфері емітування електронних грошей.

З розвитком ринку електронних грошей діюча Директива 2000/46/ЄС перестала повною мірою відповідати вимогам ринку. У зв'язку з цим, у 2009 р. була прийнята Директива 2009/110/ЄС, яка замінила собою попередню Директиву щодо електронних грошей. Новий документ вніс певні зміни в порядок функціонування й діяльності установ у сфері електронних грошей. У першу чергу було змінено Директиву щодо створення та діяльності кредитних організацій, що виключила з поняття кредитних організацій установи у сфері електронних грошей. Директивою були змінені вимоги до організацій, що здійснюють випуск електронних грошей, у бік їхнього скорочення, а також розширено перелік таких організацій.

На відміну від ЄС, у США на схеми обігу електронних грошей поширюються існуючі правила для банківських і платіжних систем, прийняті на федеральному рівні та на рівні штатів. У частині чинного федерального законодавства діють Правила «Про електронний переказ коштів». Вони застосовуються до фінансових інститутів, до яких належать банки та небанківські організації, що надають електронні платіжні послуги. Компанії, що здійснюють переказ грошей (money transmitters), повинні отримувати ліцензію регулюючого органу (департаменти банківської діяльності або інші фінансові регулятори окремих штатів США).

Положення Правил «Про електронний переказ коштів» захищають інтереси користувачів, а також визначають основні права й обов'язки користувачів і фінансових інститутів при здійсненні електронних операцій за рахунками користувачів.

Фінансові інститути повинні розробляти правила внутрішнього контролю з метою протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму (ПВДФТ), проводити ідентифікацію клієнтів і за необхідності перевіряти отримані від клієнтів відомості, а також направляти до уповноваженого органу інформацію про операції понад 10 тис. дол. США і про підозрілі операції.

У Сінгапурі в рамках ПВДФТ для власників електронних грошей передбачено такі правила: не розміщувати грошові кошти на пристрої понад 1 тис. дол.; обмежити одноразову оптову покупку пристроїв із вартістю, що зберігається, сумою до 20 тис. дол.; не здійснювати переказ вартості, що зберігається, на незареєстровані пристрої; проводити внутрішні аудиторські перевірки; встановити процедуру моніторингу за використанням пристроїв, виявляти підозрілі операції і направляти повідомлення про них до уповноваженого органу.

Згідно з китайським законодавством, зарубіжні компанії не можуть самостійно емітувати пластикові картки та створювати платіжні системи: вийти на ринок КНР вони мають право тільки спільно з китайськими партнерами. Крім того, усі транзакції іноземні компанії зобов'язані здійснювати за допомогою єдиної системи електронних платежів China Unionpay Data, з чого остання має величезну вигоду.

У Японії законодавчим актом, що регулює електронні гроші передоплаченого типу, є «Закон про платіжні послуги», який набрав чинності 1 квітня 2010 р. Безпосередня операційна діяльність регулюється відповідно до «Порядку застосування Закону про платіжні послуги», «Постановою Секретаріату кабінету міністрів з передоплаченим платіжних інструментів», «Постановою Секретаріату кабінету міністрів з Асоціації сертифікованих систем грошових переказів» та іншими документами.

Для порівняння, у Великобританії, відомій своїм ліберальним законодавством щодо платіжних систем, на сьогодні існує 36 небанківських систем електронних грошей. У Росії працює 10 таких систем, і щоб вийти на ринок електронних грошей достатньо оголосити Центробанку про початок випуску електронних грошових коштів. При цьому суб'єкт не обов'язково повинен бути банком, достатньо мати статус небанківської кредитної організації.

Розвиваються системи електронних грошей і в Бразилії, Гонконзі, Індії, Таїланді та інших країнах, причому в різних країнах використовуються різні системи електронних грошей.

Найбільш популярною на Заході системою є E-gold. Гарантами її надійності виступають банки США і Швейцарії, а грошові кошти забезпечені дорогоцінними металами (звідси і назва системи), які зберігаються в банку Nova Scotia в Торонто. А клієнти E-gold, які живуть у Канаді чи США, мають ще й можливість отримати свої грошові кошти з рахунків у вигляді злиwkів дорогоцінних металів. Основні переваги цієї системи – інтернаціональність (не має значення країна проживання) і високий рівень безпеки. Але є й недоліки – щомісячна комісія за зберігання

коштів на рахунках у розмірі 0,08 %, комісія ж за переказ з одного рахунку на інший становить 1 % від суми переказу.

На Заході за допомогою грошових систем купуються і продаються телефони, машини, приміщення, і це сприймається як щось абсолютно звичайне. У пострадянських країнах справи дещо інакші, послуги всесвітньої мережі доступні далеко не всім, однак для тих, хто давно став користувачем Інтернету, електронні гроші стають звичною річчю.

У країнах СНД найпопулярнішою є система WebMoney. За її допомогою нині можна зробити покупку практично в будь-якому інтернет-магазині, зіграти в казино (онлайн), оплатити послуги мобільних операторів і провайдерів Інтернет, передплатити засоби масової інформації і зробити обмін валюти WebMoney на інші електронні валюти за вигідним курсом.

У західних країнах (та навіть і в багатьох східних, не таких уже й багатих) показники використання готівки достатньо невисокі – від 5 до 20 %. Решта – електронні розрахунки. В Україні ж навпаки: понад 80 % усіх грошових перерахувань і покупок припадає саме на паперові купюри.

Деякі країни з метою економії коштів на обслуговування готівкових платежів та запобігання можливим пограбуванням уже найближчим часом можуть повністю відмовитись від паперових грошей та перейти на розрахунки в електронному вигляді. Так норвезька організація Finans Norge, що поєднує найбільші банки і страхові компанії країни, виступила з пропозицією вивести з обігу на території Норвегії готівку. «Ми виступаємо за те, щоб Норвегія вже до 2020 р. стала першою країною у світі, яка повністю відмовиться від готівки. Це дозволить істотно знизити число пограбувань, – заявив директор організації І. Кройцер. – Крім того, відмова від готівки дозволить владі ефективніше боротися з фінансовими злочинами, адже електронні платежі відстежити значно простіше, ніж потоки готівки. Нарешті, суспільство загалом істотно на цьому заощадить. Обробка операцій з готівкою обходиться удвічі дорожче, ніж обробка електронних платежів».

За даними організації, щороку норвежці дедалі менше користуються паперовими купюрами й монетами, віддаючи перевагу пластиковим карткам. На сьогодні розрахунки готівкою становлять не більше 5 % усіх фінансових операцій, що здійснюються на території королівства (у зоні євро – 9 %, у США – 7 %, за даними World Payments Report 2013 р.). У структурі видатків домогосподарств цей показник ще менший – 4 %.

Рідше, ніж у Норвегії, готівка у Європі нині використовується лише у Швеції та Великобританії. Швеція у 2012 р. також декларувала намір у майбутньому відмовитися від готівки.

Економісти називають сучасний період розвитку електронних грошей «дитячим», підкреслюючи віддаленість перспективи їхнього повсюдного проникнення. Вони вважають, що широке використання цих грошей – поки ще теоретична концепція. Однак учені визнають, що електронні гроші мають

величезний і малодосліджений потенціал, який у майбутньому, завдяки імпульсам інформаційно-технічної революції, які важко передбачити, може бути перетворений на реально діючий феномен економічного життя.

Перспективи розвитку електронних грошей очевидні і в Україні. Якщо буде створено відповідну законодавчу базу й підтримку банківським сектором, кінцевий споживач буде забезпечений додатковим надійним і захищеним засобом зручних розрахунків.

Правове врегулювання, достовірний та якісний облік використання електронних грошей в Україні сприятимуть досягненню економічного рівня розвинутих країн, у тому числі й зменшенню рівня корупції в державі, а НБУ, керуючи системою електронних грошей, матиме реальну картину їхньої кількості на території України. Це полегшило б визначення курсу інших валют, сприяло б швидкому проведенню операцій з купівлі-продажу товарів та послуг, забезпеченню прозорості доходів фізичних та юридичних осіб.

Усе вищесказане підтверджує потребу в нормативно-правовому забезпеченні електронних грошей в Україні. Як показує практика країн, у яких діють обмеження щодо емісії електронних грошей лише банками, велику частину ринку займають міжнародні платіжні системи, засновані компаніями-нерезидентами, юрисдикція яких містить ліберальніші регуляторні вимоги. Тому, з огляду на можливості Інтернету, такі системи можуть досить ефективно функціонувати поза межами юрисдикції України, що створює перешкоди для українських компаній у цьому сегменті.

Очевидно, що Україні необхідно чіткіше врегулювати вимоги для забезпечення вільного обігу електронних грошей, доступу до ринку емітентів різних форм власності, проведення розрахунків електронними грошима між фізичними, юридичними особами та державними органами.

Усе це прискорить розвиток електронної комерції та приведення законодавства України у відповідність із директивами Європейського Союзу, забезпечить рівні умови конкуренції та скасування надмірних бар'єрів щодо діяльності на ринку електронних грошей *(Статтю підготовлено з використанням інформації таких джерел:*

[http://www.podiyi.com/2012/11/13/електронні-гроші-в-україні/;](http://www.podiyi.com/2012/11/13/електронні-гроші-в-україні/)

<http://megasite.in.ua/109725-elektronni-groshi-shho-take-elektronni-groshi.html;>

http://www.ufin.com.ua/analit_mat/poradnyk/105.htm;

[https://globalmoney.ua/business/system/massmedia/elektronni_groshi_chomy_ykrainc_am_bilwe_ne_znadobliatsia_gamanci/;](https://globalmoney.ua/business/system/massmedia/elektronni_groshi_chomy_ykrainc_am_bilwe_ne_znadobliatsia_gamanci/) <http://www.interlegal.com.ua/corporate/?p=558;>

<http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1213;>

<http://payments.in.ua/money/63-elektronnie-dengi.html;>

<http://for-ua.com/article/535732;> [http://www.appu.org.ua/news/--02758/;](http://www.appu.org.ua/news/--02758/)

http://business-companion.te.ua/news_all.php?id=941;

[http://www.simya.com.ua/articles/59/64029/;](http://www.simya.com.ua/articles/59/64029/) <http://domik.ua/novosti/kak-povliyaet-na-rynok-ogranichenie-perevodov-elektronnyx-deneg-mezhdu-fizlicami-s->

predoplachennyx-kart-n224834.html;
<http://news.finance.ua/ua/~1/0/all/2014/07/18/330323>;
<http://itexpert.org.ua/rubrikator/item/37170-bolshinstvo-polzovatelej-sistem-elektronnykh-deneg-ne-pochuvstvuyut-ogranichenij-natsbanka-po-summam-operatsij-a-apostolova.html>;
http://www.ukrinform.ua/ukr/news/zbilshennya_oborotu_elektronnih_groshey_skoroc_hue_tinovu_ekonomiku_ohrimenko_1805123;
<http://www.rivnist.in.ua/news/2014/07/25/5305>; <http://bankir.ru/tehnologii/s/obzor-slojivshejsya-praktiki-regylirovaniya-elektronnih-deneg-okonchanie-1373446/>;
<http://helpbizness.ru/vse-pro-groshi/elektronni-groshi.html>;
<http://ukrfoto.net/news/458>;
http://zik.ua/ua/news/2014/07/18/1819_lypnya_na_lvivshchyni_zhaloba_hovatymut_zagyblyh_pid_zelenopillyam_506811;
http://most-dnepr.info/news/society/dnepropetrovcam_dlja_obnalichivanija_jelektronnyh_deneg_nuzhno_pokupat_specialnye_sertifikaty.htm;
<http://ua-ekonomist.com/7868-kogo-v-ukrayin-torknutsya-obmezheniya-na-elektronn-grosh.html>).

О. Кривецький, голов. ред. НЮБ НБУВ

Дисциплінарна відповідальність суддів

Ш. Монтеск'є: «Нема свободи, якщо судова влада не відокремлена від законодавчої і виконавчої влад»

Притягнення до відповідальності суддів як особливої категорії державних службовців є сьогодні болючим питанням для сучасного українського суспільства. Передусім у обговоренні звертають увагу на ефективність механізму притягнення суддів до відповідальності за встановлені факти порушення ними закону, тобто системи, безпосередньо пов'язаної з рівнем довіри громадськості до суддівського корпусу та належної роботи судової системи. На жаль, як показують соціальні опитування та статистичні показники діяльності Вищої ради юстиції, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України та інших державних органів, кількість скарг на осіб у суддівських мантиях щороку зростає, що не може залишатися поза увагою як правоохоронної, так і законодавчої галузі. Непоодинокі випадки невиконання суддями своїх професійних обов'язків потребують відповідного реагування з боку суспільства, у тому числі, за допомогою інституту дисциплінарної відповідальності суддів. Це питання є важливим елементом ефективності й життєдіяльності судової системи України, оскільки від нього

залежить подальше проведення судової реформи та забезпечення права на справедливий суд.

Одним з перших кроків проведення реформи судової системи стало прийняття нового Закону України «Про відновлення довіри до судової влади в Україні» у 2014 р., який окреслив нову загальну систему судоустрою України, дещо по-новому врегулював питання відповідальності суддів, особливо стосовно процедури звільнення суддів, порядку оскарження актів з питань суддівської кар'єри, деталізації таких понять, як дисциплінарне порушення судді (а в Законі України «Про Вищу раду юстиції» – поняття «порушення присяги суддів») тощо. Цей Закон визначає правові та організаційні засади проведення спеціальної перевірки суддів судів загальної юрисдикції, як тимчасового посиленого заходу з використанням існуючих процедур розгляду питань про притягнення суддів судів загальної юрисдикції до дисциплінарної відповідальності і звільнення з посади у зв'язку з порушенням присяги, з метою підвищення авторитету судової влади України та довіри громадян до судової гілки влади, відновлення законності й справедливості.

Л. Ємець, голова підкомітету з питань цивільного, господарського та адміністративного судочинства Комітету ВР з питань верховенства права та правосуддя, один з авторів законопроекту «Про відновлення довіри до судової системи України»: «Прийняття даного закону – це лише перші кроки. Але перевірка діяльності суддів, очищення Вищої кваліфікаційної комісії суддів та Вищої ради юстиції є обов'язковою передумовою для подальшого звільнення судової системи від корупції та тиску з боку органів державної влади». А Прем'єр-міністр А. Яценюк зазначив: «Люстрація і оновлення судової системи є важливим кроком на шляху до відновлення незалежності судової гілки влади і встановлення чесного і справедливого правосуддя».

Голова Вищої кваліфікаційної комісії суддів України І. Самсін також підтримує проведення люстрації серед суддів, але наголошує на необхідності дотримання законності та міжнародних стандартів у вирішенні цього питання. «Проведення люстрації має відбуватись відкрито та прозоро і відповідати Конституції та законам України, а також враховувати основні міжнародні принципи. Звільнення суддів на підставі норм проекту Закону про відновлення довіри до судової системи України, у порушення встановленої процедури, може потягнути за собою негативні наслідки, як наприклад, рішення Європейського суду з прав людини «суддя Верховного Суду О. Волков проти України», – наголосив голова комісії.

Питання дисциплінарної відповідальності суддів останнім часом широко обговорюються українським юридичним співтовариством. Так, прибічники скасування дисциплінарної відповідальності суддів вважають, що у разі наявності неправильної практики застосування заходів дисциплінарної відповідальності може постраждати авторитет судової влади й правосуддя. На їхню думку, при вчиненні таких порушень треба ставити питання не про дисциплінарну

відповідальність, а про їх звільнення. Противники ж скасування дисциплінарної відповідальності суддів вважають, що відмова від цього заходу є передчасною, оскільки це тільки збільшить кількість випадків недобросовісного ставлення суддів до своїх обов'язків, яка останнім часом зросла. І це не повинно залишатися без відповідного реагування суспільства й законодавства (законодавчих органів).

О. Гончаренко, керівник служби Вищої ради юстиції, зазначає: «На практиці трапляються випадки, коли несумлінні судді з метою уникнення відповідальності звільняються з посади. Але вважаю, що у кожному такому випадку спеціальний конституційний орган повинен окремо вирішувати питання про порушення суддею присяги у разі вчинення дисциплінарного проступку і про застосування до судді заходів дисциплінарного стягнення згідно з чинним законодавством».

Водночас можливість застосування дисциплінарної відповідальності може стати одним з важелів незаконного впливу на суддів у руках тих, кого такою можливістю наділено. Саме тому, на думку фахівців, є доцільним збереження та вдосконалення порядку притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності, який спрямований на зміцнення суддівської незалежності.

Особливий статус суддів має суттєвий вплив на визначення підстав дисциплінарної відповідальності суддів, кола суб'єктів, які можуть ініціювати питання про дисциплінарну відповідальність суддів, органів, які мають право вирішувати такі питання. Суддя як носій судової влади при здійсненні правосуддя є незалежним від будь-якого незаконного впливу, а держава охороняє самостійність і незалежність суддів, встановлюючи спеціальні гарантії, що стосуються не тільки особливого порядку призначення та обрання суддів, а й притягнення їх до відповідальності та звільнення з посади. Відповідно до ст. 83 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» суддю може бути притягнуто до дисциплінарної відповідальності у порядку дисциплінарного провадження за таких підстав: у разі істотних порушень норм процесуального права при здійсненні правосуддя, що пов'язано, зокрема, з відмовою у доступі особи до правосуддя за підстав, не передбачених законом; порушення правил суддівської етики, що підриває авторитет правосуддя; а також розголошення таємниці, що охороняється законом, у тому числі таємниці нарадчої кімнати або таємниці, що стала відомою судді під час розгляду справи у закритому судовому засіданні. Крім того, суддю можна притягнути до відповідальності у разі неподання або несвоєчасне подання для оприлюднення декларації про майно, доходи, витрати й зобов'язання фінансового характеру за минулий рік за формою та в порядку, що встановлені Законом України «Про засади запобігання і протидії корупції», зазначення в ній завідомо неправдивих даних.

Незалежність судової влади є, без сумніву, однією з основ, на яких базується те, що сьогодні називають «правовою державою». Великий філософ Ш. Монтеск'є у своїй праці «Дух закону» стверджував: «Все втрачає сенс, якщо одна і та ж сама людина або один і той самий орган правителів, знаті або людей користується повноваженнями на створення законів, виконання державних рішень, а також

винесення судових вироків і вирішення спорів між громадянами». Французька декларація прав людини і громадянина 1789 р. проголошувала, що «суспільство, у якому не гарантують прав або не існує чіткого розподілу гілок влади, є неконституційним». Саме з цієї причини суддям надається незалежний статус, аби вони захищали права осіб, які домагаються справедливості. Однак це не є якоюсь привілеєю судової влади. Залежність від політичних сил або ієрархічних керівників забезпечує спокійне й безтурботне життя суддям, які легко пристосовуються до такої ролі, а незалежність вимагає відповідальності, передбачає зіткнення відмінних поглядів, вимагає згоди стати об'єктом громадського обговорення, бути готовим переконувати не силою влади, а обґрунтованістю раціональних тверджень через неупередженість і професійне вміння.

З іншого боку, незалежність вимагає для суддів окремого статусу, який би чітко відрізняв їх від державних службовців. Найвідоміший фахівець у галузі права в Італії Д. Джорла під час розробки проекту Конституції Італії зазначав: «Судді не можуть перебувати на одному щаблі з іншими державними службовцями. Вони повинні розглядатися окремо від звичайних державних службовців, тому що реально не підпорядковуються державі, але самі є державою в одному з її конституційних органів; судді не є службовцями, що “залежать” від держави, але вони – живий символ автономності та реалізації особистих прав і тому навіть їхнє життя повинне бути автономним у прямому значенні цього слова».

Принцип розподілу гілок влади, з яким тісно пов'язана незалежність судової влади, сприймають і розуміють у різних правових системах і судоустроях Європи неоднаково. Важко заперечити твердження, наприклад, про те, що судоустрій Сполученого Королівства є повністю і цілком незалежним; і все ж таки саме в цій системі особа, яка вважається главою судової влади, лорд-канцлер Великої Британії, виконує одночасно функції міністра юстиції, спікера палати лордів і голови Верховного суду.

Хоч кожна правова система визнає, принаймні в законодавстві, незалежність судової влади від законодавчої і виконавчої влад, однак така незалежність на практиці далеко не скрізь стала справді дієвою і переконливою. Потреба в запровадженні заходів з метою гарантування незалежності судової влади порушує досить широке коло питань стосовно різних аспектів статусу суддів – від призначення до навчання, оцінки професійної діяльності, просування по службі, переведення до іншого суду, дисциплінарних заходів тощо. Незалежний суддя не матиме досить судової незалежності, якщо суд, прокуратура чи орган влади, уповноважений здійснювати правосуддя хоча б у кримінальних справах, є незалежними не повністю. Оскільки прокурори забезпечують рівність громадян перед законом, вони повинні виконувати свої обов'язки незалежно від політичних сил.

Досвід багатьох країн свідчить, що у випадках, пов'язаних з корупцією, дуже часто мали місце правопорушення, вчинені представниками економічної,

фінансової і політичної влади. Ось чому виникає нагальна потреба проведення судом розслідування (і спрямування судової політики) у напрямі, цілком незалежному від урядових структур. Нереальними є гарантії незалежності судової влади, якщо з боку виконавчої влади залишається можливість здійснення контролю за прокурорами з метою запобігання виконанню прокурорського розслідування. Засади демократії та рівності громадян перед законом вимагають покарання за зловживання політичною владою. Саме з цієї причини навіть у країнах, де все ще існує зв'язок між виконавчою владою й судами, дедалі більше зусиль докладається для зменшення впливу такого зв'язку.

На думку Голови Верховного Суду України Я. Романюка, відновлення довіри суспільства до судової влади має стати ефективним кроком у подальшій реалізації судової реформи в Україні, наближенні вітчизняного правосуддя до міжнародних і європейських стандартів. На цьому наголосив і міністр юстиції України П. Петренко. За його словами, Законом України «Про відновлення довіри до судової влади в Україні» встановлено ефективні механізми для зміцнення суддівської незалежності та забезпечення високого рівня довіри суспільства до судової системи. Наступним кроком у цьому процесі, переконаний міністр юстиції, має бути внесення змін до Конституції України, що гарантуватиме прозорий механізм роботи суддів.

А експерт проекту ЄС «Підтримка реформ у сфері юстиції в Україні» В. Валанчіуса вважає, що окрім законодавчих новел, має бути професійне й відповідальне ставлення всього суддівського корпусу до їх впровадження для відновлення довіри суспільства до судової влади. Але, щоб повністю оздоровити систему судоустрою України, позбутися недовіри громадськості до правосуддя, потрібен час.

Та, як би там не було, зміни, що так давно очікували, почали відбуватися і тепер є надія на утвердження дійсно правових ідеалів та принципів в українській системі правосуддя.

Н. Тищенко, власкор НЮБ НБУВ

Реформування вищої освіти отримало законодавчу базу

Президент України П. Порошенко підписав Закон України «Про вищу освіту», прийнятий 1 липня Верховною Радою України. Законопроект № 1187-2 був зареєстрований у парламенті більше року тому, над документом працювала група експертів і фахівців у галузі освіти та науки під керівництвом ректора НТУУ «Київський політехнічний інститут» М. Згуровського. Законопроект пройшов громадське обговорення, був представлений студентству, представникам різних освітніх організацій та бізнесу.

За словами голови парламентського Комітету з питань науки і освіти Л. Гриневич, прийнятий Закон є системним і підготовленим у результаті прозорого демократичного діалогу всіх зацікавлених соціальних груп.

Прийняття Закону позитивно оцінюють і в Міністерстві освіти і науки. За словами міністра С. Квіта, головним завданням законопроекту є створення автономії університетів, які мають стати конкурентоспроможними на світовому ринку.

Крім того, документ передбачає: створення Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти; посилення антиплагіатних норм і відповідальності за них; новий механізм виборів ректорів вищих навчальних закладів; обмеження перебування на посаді для ректорів, деканів і завідуючих кафедрами; надання права всім вищим навчальним закладам остаточного присудження наукових ступенів; можливість державними ВНЗ розміщення власних надходжень від своєї освітньої, наукової та навчально-виробничої діяльності на рахунках установ державних банків; зменшення кількості годин навчального навантаження викладачів на одну ставку та навантаження на студентів; запровадження з 2016 р. нового механізму електронного вступу до ВНЗ і автоматичного розміщення місць державного замовлення; створення умов для збільшення мобільності студентів і викладачів; впровадження таких освітньо-кваліфікаційних рівнів вищої освіти – молодший бакалавр, бакалавр, магістр, а також вводяться освітньо-науковий рівень доктора філософії і науковий рівень доктора наук.

Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти буде постійно діючим колегіальним органом та реалізовуватиме державну політику у сфері забезпечення якості вищої освіти, до якого входитимуть 25 членів згідно з квотами, визначеними Законом, зокрема, делегованими, а не призначеними, крім того з чітким терміном перебування (строк повноважень становить три роки, але не більше двох строків). Саме через цей колегіальний орган буде реалізовано громадський контроль за якістю освіти, оскільки тепер агентство проводитиме акредитацію освітніх програм та ліцензійні експертизи. Експерт Центру досліджень суспільства Є. Стадний у коментарі виданню «Новий погляд» зазначає: «Його функціями буде дозвіл відкривати певні спеціальності в університетах, проведення ліцензійної експертизи та боротьба з плагіатом. Найважливіше, що за якістю освіти зможе слідкувати громадськість, адже це орган, який є незалежним від міністерства та проводитиме моніторинг внутрішньої та зовнішньої якостей освіти».

Створення такого агентства підтримує і профільний міністр: «Агентство зосередить свою роботу на фактичному забезпеченні якості освітніх послуг, які надають університети, шляхом формування відповідних критеріїв і вимог, на акредитації спеціальностей, спеціалізованих вчених рад із захисту дисертацій, незалежних установ оцінювання якості освіти, активній участі у формуванні державної політики у сфері науки та освіти. Така структура забезпечить потужну

участь громадськості в управлінні вищою освітою».

Уперше на законодавчому рівні закріплені так звані «антиплагіатні» норми. Наукова робота має бути оприлюдненою до публічного захисту, щоб її міг прочитати кожний охочий, крім того спеціалізована вчена рада ВНЗ (наукової установи) має перевірити роботу щодо плагіату. ВНЗ (наукові установи) зобов'язані подбати про наявність відповідного програмного забезпечення, яке б давало змогу виявляти академічний плагіат. Спеціалізована вчена рада приймає рішення про присвоєння наукового ступеня, але й несе персональну відповідальність про таке рішення. Члени та голови спеціалізованих вчених рад будуть позбавлені права надалі перебувати в них, якщо вони надали позитивний висновок науковій роботі, яка містить плагіат чи не містить ніяких наукових досягнень. І взагалі така спеціалізована вчена рада буде позбавлена акредитації. Здобувачі вищої освіти та інші особи, присутні на атестації, зокрема під час захисту дисертації, можуть вільно здійснювати аудіо- та/або відеофіксацію процесу атестації, відгуки опонентів, наукового керівника також мають бути оприлюднені – це все є засобами боротьби з плагіатом.

Усі вищі навчальні заклади отримають право остаточного присудження наукових ступенів. Спеціальні вчені ради ВНЗ, акредитовані Нацагенством, прийматимуть рішення про присудження наукових ступенів. Нацагенство розглядатиме апеляції на їх рішення. Крім того, тепер можливо створення разової спеціалізованої вченої ради під конкретну тему, що є викликом сьогодення, тому що деякі теми стоять на межі наук.

Зі слів першого заступника міністра освіти та науки І. Совсун, через новий механізм виборів керівників ВНЗ Закон «ставить крапку на ректорському всевладді в українських університетах». По-перше, ректорів будуть обирати на загальних, таємних та прямих виборах усі працівники університету, а кількість студентів, які братимуть участь у голосуванні, значно зросте.

По-друге, спрощено процедуру відкликання ректора з посади – тепер вона стане цілком можливою, тож ректори будуть змушені рахуватись із думкою колективу.

По-третє, зменшено термін каденції ректора – ректори усіх університетів перебувають на посаді п'ять років та не більше двох термінів. Таким чином університетська влада та ректори, у чийх руках і надалі будуть сконцентровані основні повноваження, перебуватимуть під постійним громадським контролем.

Таким чином, трудовому колективу ВНЗ надається право самостійно обирати ректора, тоді як міністерство лише фіксуватиме факт вибору.

Так само як і ректори, декани та завідувачі кафедри перебувають на посаді п'ять років та не більше двох термінів.

Закон, окрім академічної та організаційної автономії для ВНЗ, передбачає й фінансову автономію. Тепер виші зможуть самостійно розпоряджатися своїми доходами, відкривати поточні та депозитні рахунки в установах державних банків (раніше працювали в системі казначейства), брати кредити. Гроші, отримані від

плати за послуги, що надаються згідно з освітньою, науковою та навчально-виборничою діяльністю, благодійні внески та гранти, не можуть бути вилучені в дохід державного та місцевих бюджетів. Варто зазначити, що закон передбачає додаткові привілеї для університетів зі статусом національних і дослідницьких. Наприклад, право на пріоритетне фінансування з держбюджету, можливість перерозподіляти місця держбюджету в рамках однієї галузі знань, але не більше 5 % від усієї кількості бюджетних місць.

Університети зі статусом дослідницьких зможуть відкривати на своїй базі наукові парки, підприємства, бізнес-інкубатори. Крім того, у новому Законі виписані нові, більш високі, критерії, за якими ВНЗ зможе отримати статус дослідницького. Один з головних акцентів – на інноваційній діяльності ВНЗ: на його вмінні впроваджувати і комерціалізувати результати своєї наукової діяльності, на кількості міжнародних проєктів, власних винаходів. За задумом розробників Закону, все це повинно стимулювати ВНЗ розвиватися і дасть можливість включитися університетам у процеси розвитку економіки.

На своєму сайті О. Молчановський, викладач кафедри АСОІУ, ФІОТ НТУУ «КПІ», який у цілому новий Закон оцінює позитивно, коментує: «Поява терміну дослідницький університет – це чергова спроба ввести особливу “касту” ВНЗ в країні, як це колись було з національними. Проблема, однак, полягала в тому, що досить швидко термін національний університет спіткала жорстка інфляція: статус національного почали роздавати наліво та направо, таким чином знецінюючи його. Чи станеться це із дослідницькими університетами – покаже час...».

Будемо сподіватися, що це поняття служитиме розвитку освіти та науки на теренах України.

Натомість розширення автономії ВНЗ буде контрольованою громадськістю. Закон зобов'язує до широкої публічності: ВНЗ та наукові установи повинні публікувати на своїх сайтах бюджети та їх проєкти, інформацію про майно, конкурсні торги, штатний розпис, фінансові звіти, звіти про використання та надходження коштів, кошторис на поточний рік, заробітну плату тощо. Також відтепер будь-яка передача власності, бюджет повинні обговорюватися на зборах трудового колективу ВНЗ чи наукової установи.

Передбачається, що і викладачі, і студенти отримають додатковий час для самоосвіти, саморозвитку, якісної підготовки заняття, лекційного курсу, для заняття наукою. Згідно з Законом для викладачів буде зменшено річний обсяг навчального навантаження на одну ставку до 600 год (раніше 720–900 год), хоча це все ще буде більше, ніж у викладачів у Європі. Зменшено і навантаження на студентів – кількість годин в одному кредиті змінено з 36 до 30 год. Нагадаємо, Законом закріплено поняття кредиту Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи – одиниця вимірювання обсягу навчального навантаження здобувача вищої освіти, необхідного для досягнення визначених (очікуваних) результатів навчання. Відповідний рівень освіти має нараховувати відповідну кількість кредитів ЄКТС, наприклад, бакалавр повинен мати 180–240

кредитів. Запровадження такої норми покликане забезпечити інтеграцію вітчизняних документів про вищу освіту з європейською системою дипломів та полегшити академічну мобільність.

Закон передбачає, що підготовка фахівців із вищою освітою здійснюється за відповідними освітньо-професійними, освітньо-науковими, науковими програмами на таких рівнях вищої освіти: початковий рівень (короткий цикл) вищої освіти; перший (бакалаврський) рівень; другий (магістерський) рівень; третій (освітньо-науковий) рівень; науковий рівень.

Відповідно до цього здобуття вищої освіти на кожному рівні вищої освіти передбачає успішне виконання особою відповідної освітньої (освітньо-професійної чи освітньо-наукової) або наукової програми, що є підставою для надання відповідного ступеня вищої освіти: молодший бакалавр; бакалавр; магістр; доктор філософії; доктор наук.

З цього переліку вилучено звання молодшого спеціаліста, спеціаліста і кандидата наук. Ті, хто зараз навчається на спеціаліста або збирається вступати, отримають дипломи спеціалістів, але вони будуть автоматично прирівняні до магістрів. Те ж саме і з молодшими спеціалістами: вони довчатся, і їх, після вступу Закону в силу, прирівняють до молодших бакалаврів. Останній раз молодших спеціалістів та спеціалістів ВНЗ наберуть у 2016 р. Приведення системи вищої освіти України у відповідність із системою вищою освітою країн ЄС, знову ж таки, є однією з умов мобільності студентів і викладачів. Крім того, процедура з нострифікації (визнання закордонних наукових ступенів) буде проводитись вченими радами ВНЗ, що дасть змогу до навчального процесу залучати іноземних фахівців та приймати студентів інших країн. Раніше процедура нострифікації була прерогативою МОНУ і тривала іноді не один рік.

Новим Законом затверджено, що у всіх ВНЗ викладання може здійснюватися лише державною мовою. Однак при цьому кожен ВНЗ може викладати одну або кілька дисциплін іноземною мовою, за умови забезпечення знань із них також і державною мовою.

На законодавчому рівні вперше регламентовано зовнішнє незалежне оцінювання (ЗНО). Згідно з Законом до ВНЗ можна вступити тільки за сертифікатами ЗНО – це основний критерій при вступі. Як і раніше, конкурсний бал буде обчислюватись як сума балів: кожного сертифікату ЗНО; середнього бала документа про повну загальну (базову) середню освіту; бала за конкурс творчих або фізичних здібностей (у випадку його проведення).

Кожній із цих складових буде присвоєний ваговий коефіцієнт, який визначається Правилами приймання у вищій навчальний заклад і в сумі дорівнює одиниці. Причому вага кожного із сертифікатів зовнішнього незалежного оцінювання повинна становити не менш ніж 20 % конкурсного бала; вага середнього бала документа про повну (базову) середню освіту – не більше 10 % конкурсного бала; вага бала за конкурс творчих або фізичних здібностей (у разі його проведення) – не більше ніж 50 % конкурсного бала.

Зберігається право на позаконкурсний вступ у державні й комунальні вищі навчальні заклади у випадках, передбачених Законом, тобто категорія «пільговиків» документом збережена. Щоправда, із 1 січня 2016 р. для цієї категорії абітурієнтів кількість місць на державне замовлення становитиме не більше 5%. Станом на сьогодні маємо не більше 25 %. Для здобуття ступеня магістра та доктора філософії жодних пільг не передбачено.

Окрім того, з 2016 р. запроваджуватиметься новий механізм електронного вступу до ВНЗ і автоматичного розміщення місць державного замовлення: під час реєстрації на ЗНО абітурієнти повинні будуть визначитись не тільки з фахом, який хочуть здобути, а і з вищим навчальним закладом, де його опановуватимуть. Тим самим фактично вступники формуватимуть державне замовлення у ВНЗ. Причому з 2016 р. підготовка фахівців за кошти державного бюджету буде можливою й у приватних вищих навчальних закладах за умови, що абітурієнти вибиратимуть їх для навчання. І знову закладено основи здорової конкуренції. Ця норма, очікують фахівці, може стати суттєвою перепоною корупції. До речі, як і раніше, загальний обсяг державного замовлення на поточний рік становитиме не менше як 51 % кількості випускників загальноосвітніх навчальних закладів, які в поточному році здобули повну загальну середню освіту.

Іншими новелами Закону є заборона стягнення додаткової плати зі студентів за виготовлення дипломів; сприяння ВНЗ працевлаштуванню студентів, проте не забезпечення його; можливість вступу до вищого навчального закладу для здобуття ступеня магістра на основі ступеня бакалавра, здобутого за іншою спеціальністю, за умови успішного проходження додаткових вступних випробувань; право громадян України безоплатно здобувати вищу освіту в державних і комунальних вищих навчальних закладах на конкурсній основі відповідно до стандартів вищої освіти, якщо певний ступінь вищої освіти громадянин здобуває вперше за кошти державного або місцевого бюджету; можливість для ВНЗ здійснювати підготовку фахівців за спеціальністю без державної акредитації та видавати власний диплом, який заноситься до Єдиної бази; зміна назви вченого звання «старший науковий співробітник» на «старший дослідник».

Загалом Закон України «Про вищу освіту» орієнтований на реформування вищої освіти, що має на меті побудувати освіту, що гнучко реагуватиме на економічні виклики суспільства, повинна мати послідовний план впровадження. Як наголосила Л. Гриневич, через нинішню фінансову та економічну кризу в країні, статті Закону, які потребують додаткового фінансування, будуть відтерміновані. Фактично вони почнуть працювати лише з 1 січня 2016 р. «Від нового закону багато очікуємо. Та головним викликом буде його запровадження. Для цього потрібні спільні зусилля органів влади та академічних спільнот. У результаті успішно втіленої реформи ми через кілька років отримаємо конкурентоспроможну вищу освіту та університети європейського зразка», – додала вона **(За матеріалами: (<http://osvita.ua/vnz/41705/>;**

<http://www.mon.gov.ua/ua/news/34752-vru-uhvalila-zakon-ukrayini-pro-vischu-osvitu>; <http://pohlyad.com/news/n/53169>; http://zib.com.ua/ua/87267-ministr_osviti_i_nauki_ukraini_kvit_propozicii_schodo_derzhz.html;
<http://life.pravda.com.ua/society/2014/06/17/172250/>;
<http://www.rivnist.in.ua/news/2014/07/02/4759>; <http://lovi-moment.com.ua/chto-ymenyt-zakon-ob-obrazovanyy-v-zhyzny-studentov-y-vuzov.html>;
<http://oim.asu.kpi.ua/2014/04/11/1136/>; <http://osvita.ua/vnz/consultations/40765/>;
<http://www.gazeta.lviv.ua/life/2014/07/11/32141>).

ПРАВО: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА

О. Єфімов, адвокат, канд. юрид. наук

Податок на нерухомість для фізосіб: настав час платити

Нормативна база:

Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV; Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI; Житловий кодекс Української РСР від 30.06.83 р. № 5464-X; Закон України від 27.03.2014 р. № 1166-VII «Про запобігання фінансової катастрофи та створення передумов для економічного зростання в Україні»; Закон України від 04.07.2013 р. № 403-VII «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо об'єктів нерухомості»

У соціалістичній економіці майже усе майно вважалося власністю народу (тобто державною власністю), тож платити майнові податки сама собі держава не збиралася. Та й нелогічно то було. А ось ринкові відносини неможливі без права приватної власності на майно юридичних чи фізичних осіб, тому без супроводжуваних майно податків не обійтись. З 2014 року компанію майнових податків, встановлених в Україні, поповнив податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки (далі – податок на нерухомість). А платити його повинні як юридичні, так і фізичні особи.

У цій статті надано відповіді на запитання, що виникають у фізичних осіб – власників нерухомого майна відносно податку на нерухомість. Згруповані ці відповіді у розрізі елементів будь-якого податку, встановлених у п.7.1 ст.7 ПКУ.

Платники податку: хто набуває цей статус?

Згідно із п.265.1.1 ст.265 ПКУ платниками податку на нерухомість «є фізичні та юридичні особи, в тому числі нерезиденти, які є власниками об'єктів житлової нерухомості». Тож, як було зазначено у преамбулі, саме факт набуття у власність нерухомості й перетворює особу на платника податку на нерухомість.

Статус платника податку на нерухомість залежить не лише від наявності права власності на певне нерухоме майно, а й від виду такої власності, оскільки часто один об'єкт нерухомості можуть посідати декілька осіб. У такому разі йдеться про види спільної власності, яких виділяють два: спільна часткова та спільна сумісна власність (ст.355 ЦКУ). Відмінність між ними полягає в тому, що власники певного нерухомого майна на підставі спільної часткової власності є власниками певних часток одного об'єкта. А власники на підставі спільної сумісної власності часток не мають. Вважається, що вони є рівноправними власниками, а об'єкт належить їм у рівних частках: якщо двоє співвласників, то по 1/2 частині, якщо троє, то по 1/3 і т.д.

Тож якщо об'єкт житлової нерухомості належить його власникам на праві спільної часткової власності, то кожен з них вважається платником податку на нерухомість, який обраховується з його частки (пп.«а» пп.265.1.2 ст.265 ПКУ). Якщо ж йдеться про спільних сумісних власників, то такі співвласники повинні погодити між собою, хто з них буде платником податку на нерухомість, тобто такий платник повинен бути один (пп.«б» пп.265.1.2 ст.265 ПКУ). Очевидно, що ця згода має бути якось оформлена між ними. І якщо один з спільних сумісних власників сплачує податок на нерухомість, то казусів і колізій виникати не повинно.

Відповідно до ст.369 ЦКУ «співвласники майна, що є у спільній сумісній власності, володіють і користуються ним спільно, якщо інше не встановлено домовленістю між ними». Така домовленість має бути оформлена договором, щоб мати статус домовленості. У такому разі пп.«в» пп.265.1.2 ст.265 ПКУ встановлює правило, згідно з яким «якщо об'єкт житлової нерухомості перебуває у спільній сумісній власності кількох осіб і поділений між ними в натурі, платником податку є кожна з цих осіб за належну їй частку».

Правда, поки що абсолютно незрозуміло, як поводитимуться податківці, якщо усі спільні сумісні співвласники відмовляться сплачувати податок на нерухомість, наприклад через те, що вони не змогли досягти згоди між собою, хто з них буде платником такого податку. Таке може статися, наприклад, тоді, коли чоловік з дружиною розірвали шлюб, проживають окремо, але квартира, яка належить їм на праві спільної сумісної власності ніяк між ними не поділена. І просто стоїть порожня. Хто саме з них є платником податку на нерухомість, ПКУ не визначає. Та й податківцям самим визначити це не можна, адже відповідно до ст.19 Конституції України «органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України». А ПКУ якраз для такого випадку не встановлює ніякого способу дій для податківців.

Об'єкт оподаткування: тільки житло

Відповідно до пп.265.2.1 ст.265 ПКУ об'єктом оподаткування податком на нерухоме майно є «об'єкт житлової нерухомості, в тому числі його частка».

Згідно з пп.14.1.129 ст.14 ПКУ об'єкти житлової нерухомості – це будівлі,

віднесені відповідно до законодавства до житлового фонду, дачні та садові будинки. У цьому підпункту вони поділяються на певні типи.

Правовідносини, пов'язані з віднесення певних приміщень до житлового фонду, регулюються Житловим кодексом. Відповідно до ст.4 зазначеного Кодексу житловий фонд утворюють «жилі будинки, а також жилі приміщення в інших будівлях, що знаходяться на території України». Власне, житловий фонд за Житловим кодексом включає приблизно той самий перелік об'єктів, що й пп.14.1.129 ст.14 ПКУ. А відповідно до ст.6 Житлового кодексу жилі будинки і жилі приміщення призначаються для постійного проживання громадян, а також для використання у встановленому порядку як службових жилих приміщень і гуртожитків. Надання приміщень у жилих будинках для потреб промислового характеру забороняється.

Не усі об'єкти житлової нерухомості ПКУ відносять до об'єктів оподаткування податком на нерухомість. У пп.265.2.2 ст.265 ПКУ зазначено, що «не є об'єктом оподаткування». Але й серед того, що залишилося об'єктом оподаткування податком на нерухомість (за виключенням тієї нерухомості, що не є житловою та тієї, що такою є, але ПКУ виключає її з об'єктів оподаткування), ПКУ вносить свої корективи щодо бази оподаткування.

База оподаткування: ось така «гра слів»

Відповідно до п.265.3.1 ст.265 ПКУ «базою оподаткування є загальна площа об'єкта житлової нерухомості, в тому числі його часток». Слід вказати, що це певний юридичний абсурд, викликаний великим фіскальним апетитом держави. Законотворці погодились втратити своє обличчя «логічних законотворців», ухваливши Закон № 1166, відповідно до якого в ст.265 ПКУ слова «житлова площа» в усіх відмінках замінені словами «загальна площа». Одразу базою оподаткування об'єктів житлової нерухомості стала як її житлова частина, так і нежитлова. Ось така «гра слів» вийшла.

Однак Закон № 1166 у частині змін, внесених до ст.265, набув чинності з 1 квітня 2014 року. Отже відносини щодо сплати податку на нерухомість в частині нежитлової площі виникли лише з 1 квітня 2014 року. До цієї дати існували відносини щодо сплати податку на нерухомість лише в частині житлової площі.

До речі, Міндоходів притримується саме цього підходу, про що воно повідомило платникам податків в УПК № 263. При цьому Міндоходів вважає цілком логічним:

– застосування у цьому разі ст.58 Конституції України, згідно з якою «закони та інші нормативно-правові акти не мають зворотної дії у часі, крім випадків, коли вони пом'якшують або скасовують відповідальність особи»;

– поділ звітнього року на дві частини з метою визначення бази оподаткування – до 1 квітня 2014 року податок обчислюється виходячи із житлової площі, а після 1 квітня 2014 року – виходячи з загальної площі.

Юридичні особи базу оподаткування обчислюють самостійно. Що ж до фізичних осіб, то тут функцію обчислення бази оподаткування держава взяла на

себе. Згідно з пп.265.3.2 ст.263 ПКУ «база оподаткування об'єктів житлової нерухомості, в тому числі їх часток, які перебувають у власності фізичних осіб, обчислюється контролюючим органом на підставі даних Державного реєстру речових прав на нерухоме майно, що безоплатно надаються органами державної реєстрації прав на нерухоме майно». Отже, платник податку – фізична особа ніяких дій щодо «допомоги» податківцям обчислити його базу оподаткування вчиняти не зобов'язаний. А відповідно до частини першої ст.19 Конституції України «правовий порядок в Україні ґрунтується на засадах, відповідно до яких ніхто не може бути примушений робити те, що не передбачено законодавством».

Пільги: вони є, але їх можна втратити

Пільги, на відміну від виключення з об'єкту оподаткування, стосуються саме об'єкту оподаткування та, щодо податку на нерухомість, полягають у зменшенні бази оподаткування. Тобто об'єкт оподаткування залишається об'єктом оподаткування, а от його кількісна характеристика зменшується внаслідок застосування пільги.

Відповідно до пп.265.4.1 265 ПКУ база оподаткування податком на нерухомість для фізичних осіб зменшується таким чином:

- для квартири/квартир незалежно від їх кількості – на 120 кв. м;
- для житлового будинку/будинків незалежно від їх кількості – на 250 кв. м;
- для різних видів об'єктів житлової нерухомості, в тому числі їх часток (у разі одночасного перебування у власності платника податку квартири/квартир та житлового будинку/будинків, у тому числі їх часток), – на 370 кв. м.

Наприклад, якщо фізична особа має у власності дві квартири, сумарна загальна площа яких становить 200 кв. м, то база оподаткування для такої особи складає 80 кв. м (200 – 120). Якщо ж фізична особа є власником двох будинків сумарною загальною площею 400 кв. м, то податок на нерухомість цій особі обчислюватиметься з бази оподаткування у розмірі 150 кв. м (400 – 250). Якщо ж фізична особа буде власником будинку загальною площею 260 кв. м і квартири загальною площею 130 кв. м, то базою оподаткування для неї буде площа у розмірі 20 кв. м (260 + 130 – 370).

І така пільга надається платнику податку щороку при здійсненні нарахування податку на нерухомість, враховуючи усі об'єкти оподаткування, власником яких фізична особа є у році, за який відбувається нарахування такого податку.

Крім зазначеної пільги з податку на нерухомість, пп.265.4.2 ст.265 ПКУ міським, селищним та сільським радам надано право «встановлювати додаткові пільги з податку, що сплачується на відповідній території з об'єктів житлової нерухомості, що перебувають у власності фізичних осіб або релігійних організацій України, статути (положення) яких зареєстровані у встановленому законом порядку, та використовуються для забезпечення діяльності, передбаченої такими статутами (положеннями)». При цьому на вказані органи ПКУ покладає обов'язок до 1 лютого поточного року подавати «до відповідного контролюючого органу за місцезнаходженням об'єкта житлової нерухомості відомості стосовно пільг,

наданих ними...». Примітно, що можливість встановлення місцевих пільг стосовно фізичних осіб з'явилася теж завдяки Закону № 1166.

У той же час ПКУ позбавляє платників податку пільг, якщо вони використовують «пільгову» житлову нерухомість «з метою одержання доходів»: здають в оренду, лізинг, використовують у підприємницькій діяльності (пп.265.4.1 ст.265). Тож платники податку на нерухомість, приймаючи рішення здати свою тимчасово вільну квартиру в оренду, мають рахувати, чи вигідно їм це. Економічний сенс такої оренди може втратитися.

Ставки податку: встановлюють місцеві ради

Ставки податку на нерухомість «встановлюються за рішенням сільської, селищної або міської ради у відсотках до розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня звітного (податкового) року, за 1 кв. метр бази оподаткування» (пп.265.5.1 ст.265 ПКУ). Отже за відсутності відповідного рішення відсутні й ставки – Кодекс не передбачає «автоматичного» застосування будь-якої ставки податку у разі відсутності відповідного рішення органа місцевого самоврядування.

Критеріїв застосування ставок податку – два: розмір бази та види об'єктів оподаткування. В залежності від видів об'єктів оподаткування ставки податку розрізняють для квартир, будинків, квартир і будинків разом.

У межах цих видів ставки відрізняються ще й у залежності від сумарної площі різних приміщень. Так, згідно з пп.265.5.2 ст.265 ПКУ ставки податку для фізичних осіб встановлюються в таких розмірах:

- не більше 1 відсотка – для квартири/квартир, загальна площа яких не перевищує 240 кв. м, або житлового будинку/будинків, загальна площа яких не перевищує 500 кв. м;

- 2,7 відсотка – для квартири/квартир, загальна площа яких перевищує 240 кв. м, або житлового будинку/будинків, загальна площа яких перевищує 500 кв. м;

- 1 відсоток – для різних видів об'єктів житлової нерухомості, що перебувають у власності одного платника податку, сумарна загальна площа яких не перевищує 740 кв. метрів;

- 2,7 відсотка – для різних видів об'єктів житлової нерухомості, що перебувають у власності одного платника податку, сумарна загальна площа яких перевищує 740 кв. метрів.

Обчислення податку: довіря «другу»

Як було вказано раніше, лише юридичні особи обчислюють податок на нерухомість самостійно. За фізичних осіб таке обчислення здійснює контролюючий орган за вказаним вище алгоритмом із застосуванням пільги та ставок в залежності від видів об'єктів оподаткування та їх загальної площі. За результатами такого обчислення контролюючий орган за місцем податкової адреси (місцем реєстрації) платника податку до 1 липня року, що настає за базовим податковим (звітним) періодом (роком), складає податкове/податкові повідомлення-рішення про сплату суми/сум податку та разом із відповідними

платіжними реквізитами, «зокрема, органів місцевого самоврядування за місцезнаходженням кожного з об'єктів житлової нерухомості», надсилає (вручає) платнику податку (пп.265.7.2 ст.265 ПКУ).

На цей самий контролюючий орган ПКУ покладає обов'язок в десятиденний строк інформувати відповідні контролюючі органи за місцезнаходженням об'єктів житлової нерухомості про надіслані (вручені) платнику податку податкові повідомлення-рішення про сплату податку.

Платник податку, який не згоден з нарахованою йому сумою податку на нерухомість має право звернутися з письмовою заявою до контролюючого органу за місцем проживання (реєстрації) для проведення звірки даних. Ця звірка провадиться щодо:

- об'єктів житлової нерухомості, в тому числі їх часток, що перебувають у власності платника податку;
- розміру загальної площі об'єктів житлової нерухомості, що перебувають у власності платника податку;
- права на користування пільгою із сплати податку;
- розміру ставки податку;
- нарахованої суми податку.

Таке право платника податку передбачено пп.265.7.3 ст.265 ПКУ. У разі його реалізації платником податку та «виявлення розбіжностей між даними контролюючих органів та даними, підтвердженими платником податку на підставі оригіналів відповідних документів, зокрема документів на право власності, контролюючий орган за місцем проживання (реєстрації) платника податку проводить перерахунок суми податку і надсилає (вручає) йому нове податкове повідомлення-рішення».

Для правильності обчислення податку на нерухомість ПКУ зобов'язує органи державної реєстрації прав на нерухоме майно, а також органи, що здійснюють реєстрацію місця проживання фізичних осіб «щоквартально у 15-денний строк після закінчення податкового (звітного) кварталу подавати контролюючим органам відомості, необхідні для розрахунку податку, за місцем розташування такого об'єкта нерухомого майна станом на перше число відповідного кварталу в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України».

Зрозуміло, що об'єкти оподаткування у платників податку не завжди виникають рівно о 00 годин 1 січня. А правильніше сказати ніколи. Такі об'єкти з'являються протягом календарного року. У цьому разі передбачається спеціальне правило обчислення податку на нерухомість, відповідно до якого «щодо новоствореного (нововведеного) об'єкта житлової нерухомості податок сплачується фізичною особою-платником починаючи з місяця, в якому виникло право власності на такий об'єкт. Контролюючий орган надсилає податкове повідомлення-рішення зазначеному власнику після отримання інформації про виникнення права власності на такий об'єкт» (пп.265.7.2 ст.265 ПКУ).

З наступного року податок з таких об'єктів сплачується вже у повному обсязі

за рік, оскільки відповідно до пп.265.6.1 ст.265 ПКУ «базовий податковий (звітний) період дорівнює календарному року».

Крім того, об'єкт оподаткування може змінювати свого власника, тобто платника податку. Зрозуміло, що зупинити ринок нерухомості можна лише шляхом соціалістичної революції та експропріації усього приватного майна. Поки такого не сталося, нерухомість буде продаватися і купуватися, тобто змінювати власника. Для таких випадків у п.265.8 ст.265 ПКУ встановлено спеціальний порядок обчислення сум податку на нерухомість. Згідно з цим порядком «у разі переходу права власності на об'єкт оподаткування від одного власника до іншого протягом календарного року податок обчислюється для попереднього власника за період з 1 січня цього року до початку того місяця, в якому він втратив право власності на зазначений об'єкт оподаткування, а для нового власника – починаючи з місяця, в якому виникло право власності».

Строк и порядок сплати: коли можна спати спокійно

Податок на нерухомість сплачується «за місцем розташування об'єкта оподаткування і зараховується до відповідного бюджету» (пп.265.9.1 ст.265 ПКУ). Реквізити для сплати податку мають бути вручені платнику податку разом з податковим повідомленням-рішенням.

Згідно з пп.265.10.1 ст.265 ПКУ податок на нерухомість повинен бути сплачений фізичною особою «протягом 60 днів з дня вручення податкового повідомлення-рішення». Відповідно до п.58.3 ст.58 ПКУ «податкове повідомлення-рішення вважається надісланим (врученим) фізичній особі, якщо його вручено їй особисто чи її законному представникові або надіслано на адресу за місцем проживання або останнього відомого її місцезнаходження фізичної особи з повідомленням про вручення».

Не отримувати особисто податкове повідомлення рішення для платника податку сенсу особливого не має, оскільки контролюючий орган має право надіслати його поштою з повідомленням про вручення. Згідно з зазначеним пунктом Кодексу у разі, коли пошта не може вручити платнику податків податкове повідомлення-рішення через незнаходження фактичного місця розташування (місцезнаходження) платника податків або з інших причин, податкове повідомлення-рішення або податкова вимога, або рішення про результати розгляду скарги вважаються врученими платнику податків у день, зазначений поштовою службою в повідомленні про вручення із зазначенням причин невручення. Тож, щоб не мати несподіваних сюрпризів, не варто ухилятися від отримання податкового повідомлення-рішення. Краще його отримати та проаналізувати на предмет права звернутися з письмовою заявою до контролюючого органу за місцем проживання (реєстрації) для проведення звірки даних такого повідомлення рішення.

Враховуючи усе викладене вище щодо порядку сплати податку на нерухомість, фізичній особі – власнику нерухомого майна слід поради у період до 1 липня і дещо після цього відслідковувати ретельно усю поштову

кореспонденцію на предмет отримання від контролюючого органу податкового повідомлення рішення щодо податку на нерухомість. У той же час платнику податку не варто самому носити податківцям правовстановлюючі документи на власну нерухомість. Хай податківці самі правильно рахують цей податок. Їх на це зобов'язує ПКУ.

У разі ж, якщо податківці помиляться і нарахують менше, сплатити податок і спокійно спати. Адже в даному разі платник податку ухилитися від його сплати не може, так як не він зобов'язаний обчислювати цей податок.

Якщо ж податківці помиляться в іншій бік та нарахують більше, платнику податків варто скористатися правом звернутися з письмовою заявою до контролюючого органу за місцем проживання (реєстрації) для проведення звірки даних. І лише після цього приймати рішення про сплату податку.

Час настав...

А тепер – декілька слів про сплату фізичними особами податку на нерухомість за 2013 рік.

Отже, як зазначалося вище, платник податку на нерухомість має достатньо шансів правомірно сплатити цей податок за цей рік лише з житлової площі.

Також слід звернути увагу, що пп.265.5.2 ст.265 ПКУ в останній редакції діє з 4 серпня 2013 року – дати набрання чинності Законом № 403. До цієї дати податок обчислювався по кожному об'єкту (квартира чи будинок) окремо, ставка залежала від житлової площі кожного об'єкту, а пільгу можна було застосувати тільки до одного з них.

Тож у платників податку, які мають у власності як квартиру, так і житловий будинок, виникає цілком логічне запитання: до 4 серпня 2013 року вони повинні сплачувати податок, обрахований з кожного об'єкту окремо чи з сумарної житлової площі квартири і будинку? Наприклад, якщо квартира такого платника податку має житлову площу 242 кв. м, а будинок – 499 кв. м, то він повинен сплачувати податок на нерухомість з квартири за ставкою 2,7%, а з будинку – 1%, чи з сумарної площі у 741 кв. м – за ставкою 2,7%? А якщо платник податку має дві квартири житловою площею 34 кв. м та 47 кв. м, то від має право на пільгу тільки по відношенню до однієї квартири чи сумарно до двох? Якщо до однієї, то податок сплачується виходячи з 34 кв. м (логічно, якщо для застосування пільги платник податку вибере квартиру житловою площею 47 кв. м), а коли база оподаткування зменшується для квартир незалежно від їх кількості, податок сплачувати взагалі не треба – база оподаткування негативна, вона дорівнює – 39 кв. м (34 + 47 – 120).

Відповідь з цього приводу податківці ще не надали (цю відповідь платники податку на нерухомість знайдуть хіба що у отриманих повідомленнях-рішеннях). Тобто може бути два варіанта обчислення податку на нерухомість за 2013 рік:

– застосовувати підхід, викладений в УПК № 263. Нагадаємо, що у цій Консультації було визнано правомірним поділ звітного року на дві частини з метою визначення бази оподаткування. І хоча йшлося про поділ 2014 року

відповідно до Закону № 1166, проте досить подібним може бути і поділ 2013 року відповідно до Закону № 403;

–застосовувати нові ставки податку та нові правила визначення пільги (нагадаємо, що вони з'явилися як удосконалення податкових норм). При цьому власники одного об'єкту оподаткування різниці у зазначених варіантах не відчують, а ось власники кількох маленьких квартир чи будиночків навряд чи будуть заперечувати проти цього підходу.

Якщо дотримуватися останнього варіанту, оподаткування податком на нерухомість за 2013 рік на прикладах виглядає таким чином.

Приклад 1. Фізична особа є власником двох квартир сумарною житловою площею 239 кв. м.

Така фізична особа має сплачувати податок на нерухомість за ставкою 1% мінімальної заробітної плати, тобто 11,47 грн. з бази оподаткування (з урахуванням пільги) 119 кв. м (239 – 120). Виходить податок у розмірі 1364,93 грн.

Приклад 2. Фізична особа є власником двох квартир сумарною житловою площею 241 кв. м.

Така фізична особа має сплачувати податок на нерухомість за ставкою 2,7% мінімальної заробітної плати, тобто 30,97 грн. з бази оподаткування (з урахуванням пільги) 121 кв. м (241 – 120). Виходить податок у розмірі 3747,37 грн.

Приклад 3. Фізична особа є власником двох будинків сумарною житловою площею 499 кв. м.

Така фізична особа має сплачувати податок на нерухомість за ставкою 1% мінімальної заробітної плати, тобто 11,47 грн. з бази оподаткування (з урахуванням пільги) 249 кв. метрів (499 – 250). Виходить податок у розмірі 2856,03 грн.

Приклад 4. Фізична особа є власником двох будинків сумарною житловою площею 501 кв. м.

Така фізична особа має сплачувати податок на нерухомість за ставкою 2,7% мінімальної заробітної плати, тобто 30,97 грн. з бази оподаткування (з урахуванням пільги) 251 кв. м (501 – 250). Виходить податок у розмірі 7773,47 грн.

Приклад 5. Фізична особа є власником однієї квартири (239 кв. м.) і одного будинку (499 кв. м.) сумарною житловою площею 738 кв. м.

Така фізична особа має сплачувати податок на нерухомість за ставкою 1% мінімальної заробітної плати, тобто 11,47 грн. з бази оподаткування (з урахуванням пільги) 488 кв. метрів (738 – 250). Виходить податок у розмірі 5597,36 грн.

Приклад 6. Фізична особа є власником однієї квартири (241 кв. м.) і одного будинку (501 кв. м) сумарною житловою площею 742 кв. м.

Така фізична особа має сплачувати податок на нерухомість за ставкою 2,7%

мінімальної заробітної плати, тобто 30,97 грн. з бази оподаткування (з урахуванням пільги) 492 кв. м (742 – 250). Виходить податок у розмірі 15237,24 грн.

На закінчення нагадаємо, що сплачений у 2013 році податок на нерухомість можна зарахувати в рахунок сплати податку в 2014 році. Для цього треба звернутися в податковий орган за місцем реєстрації (прописки) (*Персональний сайт Олександра Ефімова* (<http://yefimov.com.ua/?p=1341>)).

ЩОДЕННИК БЛОГЕРА ^{1*}

Чернобыльский набат. Блог Бориса Бродовского

Про автора: Б. Бродовский

Законы не всегда справедливы, а справедливость не всегда законна

На сайте СЧУ опубликованы 2 сообщения, одно о проведении внеочередной конференции, другое основные задания перед организацией.

На них мы остановимся позже.

Я же хочу остановиться на законе 796-12.

В своих объяснениях, вице президент СЧУ Яценко написал:

«Вважаю за необхідне дати певні пояснення з цих питань, оскільки деякі новації, що пропонуються авторами згаданих публікацій, містять негативний руйнівний потенціал для всієї системи захисту постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи»

«Автором одного з двох законопроектів, які були покладені в основу цього Закону, був саме «Союз Чернобыль Украины» (<http://www.souzchernobyl.org/?section=3&id=2765>).

Так вот, критики этого Закона утверждают, что он не социален и приводят массу доводов.

Вот про такой довод, услышанный в Черкасском УПФ я и хочу поделиться с читателями.

Чернобыльский закон предусматривает начисление пенсий, когда ликвидатор проработал в зоне не менее: независимо от количества дней до 1 июля 1986 года, и не менее 8 дней с 1 июля до 31 декабря 1986 года и не менее 14 дней в 1987 году, и так далее, ст. 14, ЗУ 796-12.

Законно, но не справедливо.

Ликвидатор с высоким заработком по месту работы, проработавший один день до первого июля или восемь дней после, подает на расчет пенсии только те дни, пребывания в зоне и согласно закону, пенсия рассчитывается из заработка в зоне, и она максимальная. То есть 8 дней и пенсия 9 494 грн.

Но существует «Закон Украины о пенсионном обеспечении»

http://www.prostopravo.com.ua/klub_yuristov/zakonodatelstvo/zakony/

¹ * Збережено стиль і граматику оригіналу

zakon_ukrainy_o_pensionnom_obespechenii

в котором сказано, что лицо достигшее пенсионного возраста и имеющее необходимый стаж работы, выбирает начисление пенсий с последних 2 лет работы или любых 5 лет.

Вот и видят несправедливость в законе 796-12 пенсионные работники, склоняясь к тому, что это норма закона не справедлива.

Не буду уже говорить, что ликвидаторы пробывшие на спец. сборах по 180 суток и имеющие не менее 100 выездов в зону, получают минимальные пенсии.

То есть, так званые максимальщики, за 1-8 заездов в зону, получают пенсию большую, чем остальные граждане Украины, проработавшие по 40 лет.

Вот и склоняются пенсионные работники к мысли, что надо убрать эту норму с закона и оставить ч. 4 ст. 54, ЗУ 796-12, так как наиболее справедливую.

Если кто и желает идти по рабочей пенсии, так называемой "трудовой", если считают, что пенсии будут больше чем 6-8-10, минимального прожиточного минимума, то им и льготы остаются, только пенсии на общих основаниях (<http://chornobylnabat.blogspot.com/2014/07/796-12.html?showComment=1406827787922>). – 2014. – 30.07).

Блог на сайті «ТСН.ua»

Про автора: Н. Коломоец, юрист

Мобилизация до 60 - в бой пойдут одни старики?

Мы попытаемся усилить свою обороноспособность тем, что рядовой, сержантский, старшинский и офицерский состав у нас будет находиться в резерве до 60 лет.

Верховная Рада Украины поддержала Петра Порошенко и приняла решение о проведении в Украине ещё одной волны мобилизации. Плохо это или хорошо — это не та плоскость, в которой возможно рассматривать данное решение.

Главное, что это произошло, следовательно, в этом есть необходимость. Иначе объявлять ещё одну волну мобилизации после того, как обещаешь реализацию мирного плана урегулирования конфликта — это крайне невыгодная позиция.

Наша нынешняя мобилизация не будет кардинально отличаться от предыдущей. Она так же будет проводиться не на всей территории Украины – АР Крым и г. Севастополь участвовать не будут.

Учитывая, что частично мобилизация проводится для получения возможности плановой ротации, то будут призываться специалисты точно такого же профиля, что и ранее. Для украинцев, которые мало-помалу усваивают ценности государства, ведущего войну, и переходят на рельсы соответствующего мышления, это просто очередной этап.

Моё внимание привлекла попытка усилить наш оборонный потенциал, так сказать, увеличить нашу военную мощь.

Бывший министр обороны Александр Кузьмук вышел на арену с законопроектом, который был подан им ещё 18.06.2014 года в связи с обострением ситуации и необходимостью усилить наш оборонный потенциал.

Накануне поданный им проект закона "О внесении изменений в ст. 28 Закона Украины "О военной обязанности и военной службе"" был молниеносно рассмотрен Верховной Радой и принят. Правда, президентом он пока еще не подписан.

Основная идея этого нового закона состоит в том, чтобы увеличить возраст пребывания в запасе определённых категорий военнообязанных и тем самым обеспечить мобилизационные потребности наших вооружённых сил.

На представителя сильного пола в возрасте 60 лет у нас смотрят уже как на долгожителя

Как многие знают, наш запас делится на два разряда – в зависимости от возраста военнообязанных. Для военнообязанных, имеющих военные звания рядового, сержантского и старшинского состава, этот возраст свой. Для младшего офицерского и старшего офицерского состава — соответственно, тоже. Логика тут простая: мужская смертность и состояние здоровья мужской части населения у нас такие, что на представителя сильного пола в возрасте 60 лет у нас смотрят уже как на долгожителя. Сам я видел мужчин в возрасте далеко за 60, которые в спортивных показателях могут дать фору своим 20-летним внукам, но это исключения из правила. Возраст пребывания в резерве, кстати, нам достался от милитаристского СССР.

И в этом есть смысл. Как есть очевидные различия в особенностях и предполагаемых условиях службы рядового и полковника. Полковника можно призвать в 55 лет, и в штабе он со своими обязанностями, скорее всего, справится. А вот призвать рядового в те же 55 лет и заставить его пару месяцев пожить зимой в окопе, потаскать на себе бронежилет с боекомплект, поползть под обстрелом и вспомнить все, чему его учили во время срочной службы в СССР, кажется чем-то фантастическим. Как говорится, это "две большие разницы".

В пояснительной записке к законопроекту сказано, что его принятие обеспечит увеличение количества граждан, которые имеют опыт прохождения военной службы и могут быть использованы для доукомплектования Вооружённых сил Украины и иных военных формирований.

Коль уж его приняли, стало быть, не шутят, и действительно будут доукомплектовывать "старой гвардией". Да, история может дать нам яркий пример того, что такое "старая гвардия" и какая это грозная сила, но тут есть некоторые нюансы.

В 1807 году Наполеон Бонапарт разделил своих гвардейцев на две части — старую и новую гвардию. В старую гвардию вошли те, кто был с ним фактически с первых сражений и были ему беззаветно преданы. Об этих воинах ходили

легенды, что они непобедимы. Нужно сказать, что благодаря их военному мастерству и таланту Наполеона они достаточно успешно соответствовали этим легендам, сделав выражение "старая гвардия" нарицательным.

Очевидно, что ничего общего с возрастом "старая гвардия" не имела. Ключевыми были знание военного дела, богатый боевой опыт и преданность своему полководцу - и именно по этим причинам они были такой грозной силой. Хотим мы того или не ходим, но теперь мы попытаемся усилить свою обороноспособность тем, что рядовой, сержантский и старшинский состав у нас будет находиться в резерве до 60 лет. И именно из этого резерва, если верить Кузьмуку А.И., мы будем доукомплектовывать наши вооруженные силы.

Ясное дело, что если у тебя в рядовых бегают боец возрастом 59 лет, то и офицерский состав у тебя должен быть ему под стать. Поэтому отныне младший и старший офицерский состав тоже будет пребывать в резерве до 60 лет. Что касается генералов, то генерал — это не звание, а призвание. Они в резерве до 65 лет и раньше находились, так что сейчас для них ничего не изменилось... (<http://ru.tsn.ua/blogi/themes/law/mobilizaciya-v-boy-poydut-odni-stariki-378289.html>). – 2014 – 23.07).

Блог на сайті «korrespondent.net»

Про автора: М. Паринова, адвокат, правозащитник, член авторского коллектива по разработке упк, закона о судоустройстве, об адвокатуре, нпм

Как министр юстиции П. Петренко подставил Премьер-министра Украины

24 июля 2014 после отставки Премьер-министра Украины Яценюка в интернет-изданиях появилась информация о том, что временно исполняющим обязанности главы правительства будет В. Гройсман.

Сегодня же в прессе было опубликовано и распоряжение Кабинета Министров Украины № 658-р от 24 июля 2014 «О временном исполнении полномочий Премьер-министра Украины», которым предусмотрено, что «в связи с заявлением Премьер-министра Украины Яценюка А. П. об отставке возложить временно исполнение обязанностей Премьер-министра Украины на Вице-премьер-министра Украины - Министра регионального развития, строительства и жилищно-коммунального хозяйства Гройсмана Владимира Борисовича».

По имеющейся информации подготовкой соответствующего распоряжения занимался Министр юстиции Украины П.Петренко.

Попробуем разобраться в законности и обоснованности соответствующего решения Кабинета Министров Украины, подготовленного лицом, отвечающим за формирование и реализацию государственной правовой политики в нашей стране.

Прежде всего необходимо заметить, что само по себе объявление А.Яценюком о своей отставке с должности Премьер-министра Украины не влечет

автоматическое прекращение его полномочий.

Так, в соответствии со статьей 15 Закона Украины «О Кабинете Министров Украины» Премьер-министр Украины вправе заявить Президенту Украины о своей отставке. Верховная Рада Украины рассматривает вопрос об отставке Премьер-министра Украины не позднее чем на десятый день после поступления заявления об отставке, если оно поступило во время очередной сессии Верховной Рады Украины. Премьер-министр Украины освобождается от должности со дня принятия решения о его отставке на пленарном заседании Верховной Рады Украины. Принятие Верховной Радой Украины решения об отставке Премьер-министра Украины влечет отставку всего состава Кабинета Министров Украины.

Учитывая это, можно констатировать, что заявление Яценюка об отставке до принятия соответствующего решения Верховной Радой Украины никоим образом не влияет на полномочность Премьер-министра Украины и других членов Кабинета Министров Украины.

Теперь попробуем проанализировать в каких случаях обязанности Премьер-министра Украины может выполнять другое лицо.

Согласно ч. 4 статьи 42 Закона Украины «О Кабинете Министров Украины» в случае отсутствия Премьер-министра Украины полномочия Премьер-министра Украины по его поручению выполняет Первый вице-премьер-министр Украины или вице-премьер -министр Украины согласно определенному Кабинетом Министров Украины распределению полномочий.

Ключевым в данном случае является именно фраза «в случае отсутствия Премьер-министра Украины», которая указывает на основание для временного исполнения обязанностей главы правительства другим лицом. В нашем случае нельзя утверждать об отсутствии Премьер-министра Украины, поскольку Яценюк не находится в отпуске или в длительной командировке, не отстранен от должности, и его полномочия на этом посту никаким другим образом не прекращены и не приостановлены.

Использование в распоряжении Кабинета Министров Украины формулировки «в связи с заявлением Премьер-министра Украины об отставке» не является юридическим основанием, которое свидетельствует об отсутствии Премьер-министра Украины, поскольку как уже было установлено выше, подача заявления об отставке никоим образом не влияет на статус и полномочия Премьер-министра Украины.

Учитывая изложенное, можно утверждать, что для издания распоряжения № 658-р от 24 июля 2014 «О временном исполнении полномочий Премьер-министра Украины» отсутствуют достаточные правовые основания.

Кроме того, непонятно, почему временно исполняющим обязанности Премьер-министра Украины был назначен именно Вице-премьер-министр Украины - Министр регионального развития, строительства и жилищно-коммунального хозяйства В.Гройсман.

Согласно положениям части 4 статьи 42 Закона Украины «О Кабинете

Министров Украины» в случае отсутствия Премьер-министра Украины полномочия Премьер-министра Украины по его поручению выполняет Первый вице-премьер-министр Украины или вице-премьер-министр Украины согласно определенному Кабинетом Министров Украины распределению полномочий.

Кабинет Министров Украины 12 марта 2014 принял постановление № 69 «Об определении вопросов, относящихся к компетенции первого вице-премьер-министра Украины и вице-премьер-министров Украины».

Пунктом 2 этого Постановления установлено, что в случае отсутствия Премьер-министра Украины его полномочия осуществляет Первый вице-премьер-министр Украины.

В свою очередь приложением № 2 к Постановлению предусмотрено, что в случае отсутствия первого вице-премьер-министра Украины его полномочия осуществляет Вице-премьер-министр Украины Сыч А.М., а в случае отсутствия Вице-премьер-министра Украины Сыча А.Н. его полномочия осуществляет Вице-премьер-министр Украины - Министр регионального развития, строительства и жилищно-коммунального хозяйства Гройсман В.Б.

Необходимо напомнить, что 19 июня 2014 Верховная Рада Украины приняла постановление «Об увольнении Яремы В.Г. с должности Первого-вице-премьер-министра Украины».

Таким образом, учитывая алгоритм временного исполнения полномочий, изложенный в Постановлении Кабинета Министров Украины, в случае отсутствия Яценюка его полномочия должен осуществлять именно Сыч А.М. как лицо, исполняющее обязанности Первого вице-премьер-министра Украины, но отнюдь не Гройсман В.Б.

Таким образом получаем парадоксальную ситуацию, когда при отсутствии достаточных правовых оснований Премьер-министр Украины А. Яценюк прекращает осуществлять свои полномочия, а другое лицо назначается временно исполнять его обязанности, при этом еще и вопреки установленному Кабинетом Министров Украины порядку.

Возможно лицам, занимающим высокие государственные должности и которые занимаются подготовкой документов, прежде чем рекомендовать принимать важные кадровые решения, следовало бы разобраться в процедуре назначения и освобождения от должностей и руководствоваться в своих действиях не политической целесообразностью или своими убеждениями, а в первую очередь требованиями закона. От граждан же они этого требуют! (<http://blogs.korrespondent.net/blog/politics/3397429>). – 2014. – 25.07).

Блог на сайті «ubr.ua»

Про автора: В. Макар, голова Української аграрної асоціації

Что изменилось для украинского агробизнеса при министре Швайке

Украинская аграрная ассоциация по запросу Delo.UA подготовила обзор законодательных изменений за 100 дней работы министра аграрной политики и продовольствия Игоря Швайки, меняющих правила ведения бизнеса в украинском АПК.

Начало 2014 года принесло целый ряд изменений в законодательстве, существенно влияющих на агробизнес. Изменения, по оценкам аграрных ассоциаций, имеют как позитивные, так и негативные последствия.

Что принято

Из законов, резко негативно влияющих на агробизнес, стоит отметить закон «О предотвращении финансовой катастрофы и создания предпосылок для экономического роста в Украине», вступивший в действие с 1 апреля 2014 года. Он принес аграриям сразу три проблемы:

1. Введение ценового регулирования на рынке аренды земли. Если ранее для земель сельхозназначения минимальный размер арендной платы был привязан к размеру земельного налога, то теперь арендная плата за землю не может быть меньше 3 процентов от нормативной денежной оценки земли для всех категорий земель. Данное изменение фактически означает введение ценового регулирования на рынке аренды земли, поскольку нормативно-денежная оценка земли жестко регулируется постановлениями Кабинета Министров Украины. Т.е. теперь простым решением увеличить на бумаге денежную оценку земли правительство может диктовать арендаторам цены на аренду, при этом взимая больше налогов.

2. Временное прекращение действия существующей системы возврата НДС при экспорте зерна. Практика возврата НДС при экспортных операциях с зерновыми и техническими культурами (при условии, что их осуществляют сельхозпроизводители или предприятия, которые непосредственно купили у них зерновые/технические культуры) фактически приостановлена на период с 1 апреля 2014 года по 1 октября 2014 года.

3. Увеличение фиксированного сельскохозяйственного налога. Законом вводится увеличение фиксированного сельскохозяйственного налога (ФСН) минимум в 5,6 раз с 1 января 2015 года. Если ранее ФСН (0,15%) взимался от нормативной денежной оценки одного гектара сельскохозяйственных угодий, проведенной по состоянию на 1 июля 1995 года, то теперь он будет учитывать ежегодный коэффициент индексации. Пока неизвестно, каким будет коэффициент индексации в 2015 году. В целом по стране объемы уплаты ФСН возрастут с 130 млн грн. в год до не менее 730 млн грн.

Т.к. и коэффициент индексации, и размер нормативной денежной оценки земли вручную устанавливается Кабмином, существует угроза дальнейшего роста налогов без внесения изменений в Налоговый кодекс.

Кроме того, принят Кабминовский закон о сокращении госбюджета (1128-VII от 17.03.2014), который, пусть и всего на 5,5%, но уменьшает общие государственные расходы.

К позитивным решениям стоит отнести отмену Верховной Радой двух

наиболее денежных коррупционных схем, существовавших в сельском хозяйстве: обязательную сертификацию зерна и зернохранилищ, а также техосмотр сельхозтехники.

«Если техосмотр забирал у аграриев около 100 млн грн в год и был менее затратным, то сертификация зерна уже давно стала настоящим символом коррупции на аграрном рынке. Получение, в сущности, никому не нужных сертификатов ежегодно обходилось украинскому агробизнесу в сотни миллионов долларов», — комментирует глава Украинской аграрной ассоциации Владимир Романович Макар.

Что не принято

К числу законопроектов, принятия которых наиболее ожидают аграрии, можно отнести следующие нормативные акты — «О внесении изменений в некоторые законодательные акты Украины относительно безопасности пищевых продуктов», «О кормах», «О внесении изменений в некоторые законодательные акты Украины относительно идентификации и регистрации животных», «О побочных продуктах животного происхождения, не предназначенных для потребления человеком», «О государственном контроле в сфере обеспечения безопасности и качества пищевых продуктов и кормов, благополучия животных».

Разработкой этих документов занималось министерство еще при Николае Присяжнюке. Документы только сейчас начинают регистрировать в Верховной Раде.

Отметим, что принятие этих документов необходимо, в том числе, для открытия экспорта украинской животноводческой продукции на европейский рынок.

Что стоило бы принять

В то же время в ВР есть ряд законопроектов, которые должны решить реальные проблемы аграриев, однако пока парламент не приступал к их рассмотрению даже в первом чтении. Их можно разделить на 2 группы: упрощающие ведение бизнеса и мешающие создавать новые схемы коррупционные схемы.

К первой группе стоит отнести законопроект № 3237 (существенно упрощает процесс регистрации прав на земли сельхозназначения) и № 3316 (эколого-экономическое обоснование севооборота заменяет контролем почвоутомления, кардинально сокращает перечень документов, необходимых для заключения договора аренды).

Ко второй группе относятся:

3469 (гарантирует аграриям свободу выбора: продавать сельхозпродукцию на бирже или вне ее);

2513а (не дает загнать зернохранилища в обязательный «Гарантийный фонд», сулящий владельцам элеваторов астрономическими потерями в 10 млрд. грн.);

3140 (убирает из законодательства возможность обременения и блокировать зерно в пределах области) (<http://blog.ubr.ua/pravo/vladimir-makar->

Блог на сайті «ubr.ua»

Про автора: В. Макар, голова Української аграрної асоціації

Коментарий к законопроекту 4309а

Данный законопроект фактически ликвидирует спецрежим по уплате НДС для сельхозпроизводителей, а также ФСН, оставляя их лишь для небольших предприятий (1 тыс. га в обработке, 20 млн. грн. годового оборота).

Данный законопроект фактически ликвидирует спецрежим по уплате НДС для сельхозпроизводителей, а также ФСН, оставляя их лишь для небольших предприятий (1 тыс. га в обработке, 20 млн. грн. годового оборота). Такая инициатива на практике полностью отменяет поддержку сельхозтоваропроизводителей, поскольку мелкие предприятия не делают погоды на украинском аграрном рынке: серьезный бизнес работает с гораздо большими земельными банками и оборотами. Кроме того, до 1 января 2015 продолжается срок действия невозврата НДС при экспорте зерна.

Оставляя, в общем, популистскую норму о сохранении спецрежима для мелких производителей авторы законопроекта оказывают медвежью услугу как рынку, так и правительству.

Во-первых, именно на низовом уровне происходят основные махинации с НДС, в первую очередь, за счет покупки неучтенного зерна за наличные средства. Все эти схемы в результате останутся.

Во-вторых, со временем бизнес адаптируется и разобьет свои земельные банки на множество мелких предприятий и уйдет в тень. Поэтому ожидаемой экономии государственных средств не произойдет. С учетом ведущей роли АПК в украинской экономике на фоне недавних заявлений правительства о том, что АПК – приоритетная отрасль для Украины, и обещаний всяческой помощи и поддержки, данные предложения можно назвать более чем странными (<http://blog.ubr.ua/pravo/vladimir-makar-kommentarii-k-zakonoproektu-4309a-8307>). – 2014 – 24.07).

Блог на сайті «ubr.ua»

Про автора: В. Макар, голова Української аграрної асоціації

ЄС – це довгострокове планування

Знайомий український дипломат розповідав, з яким жахом під час роботи за кордоном він кожного разу чекав на приїзд офіційної делегації з Києва. Адже, незважаючи на численні попередження та прохання заздалегідь узгодити час та

місце зустрічей, наші високопосадовці неодмінно все робили в останній момент. Відчуваючи себе в Україні «пупами землі», вони чомусь думали, що і за кордоном усі мають під них підлаштовуватися. Проте європейські та американські політики й чиновники, як і переважна більшість населення цих країн, все планує заздалегідь. Тому багато важливих та потенційно вигідних для України зустрічей просто не відбулися.

В Європі деякі речі працюють зовсім по-іншому, і ми маємо до цього звикати. І першим до цього має пристосуватися керівництво нашої держави.

Європейська спільнота – це багато країн, кожна з яких має свої інтереси, власне бачення. У деяких питаннях їм дуже складно домовитися – необхідно провести слухання чи голосування в національних парламентах. Щодо деяких рішень потрібні навіть національні референдуми. Тому чи не до кожного рішення ЄС підходить ґрунтовно та виважено. В Європі дуже довго все обговорюють, після чого приймають рішення і намагаються вже його не змінювати.

Цей принцип знайшов своє відображення і у довгостроковості планування, стабільності регуляторної політики. Європейцю вигідно та комфортно впроваджувати сталі зрозумілі плани на довгі роки наперед, і цьому ми теж маємо навчитися. Подивимось, приміром, на підхід ЄС до формування аграрної політики – одного з ключових питань для населення Європи. Підхід до спільних дій європейських країн у цій царині ґрунтується на довгостроковому шестирічному плануванні, зокрема у питаннях бюджету та фінансування. Кожні шість років фокус таких програм дещо зміщується для того, щоб розвиток галузі не був однобічним.

Так, у 2000 році в рамках Спільної сільськогосподарської політики було прийнято Програму підтримки розвитку сільських районів на 2000-2006 роки. Вона передбачала підтримку розвитку села у рамках Європейського сільськогосподарського фонду керування й гарантування з основним спрямуванням на сталий розвиток сільських районів.

Далі, у 2007 році, фокус ЄС змістився на регіони, що перебувають у найменш сприятливому становищі. З метою надання допомоги в економічному розвитку таким регіонам було ухвалено Настанови з національної регіональної допомоги на 2007-2013 роки, де закріплювалися порогові значення щодо обсягів допомоги для регіонів з різним рівнем розвитку.

Одна з останніх ініціатив ЄС – Бюджет для Європи (2014-2020) – також містить комплексний підхід до розвитку сільськогосподарської політики. Реформа, передбачена документом в аграрній сфері, має бути спрямована на більш справедливий розподіл прямої підтримки аграріям, «озеленення» прямих виплат, підтримку активних фермерів, покриття рівня прямих платежів для найбільших фермерів, спрощену схему дотацій для дрібних фермерів. Деякі ініціативи в ЄС працюють без змін десятки років. Приміром, нещодавно було внесено зміни до аграрного регуляторного документу, розробленого ще у далекому 1972 році.

В Україні з таким підходом поки все зовсім не просто: політичне життя дуже

активне, за всі роки незалежності політичний ландшафт країни змінювався часто й радикально, а з ним і переглядалася державна політика практично щодо всього. Це, звичайно, не йде на користь економіці.

У нашій країні не так вже й багато прикладів реального довгострокового планування і виконання цих планів, але вони є. Гарним прикладом може бути спеціальний режим оподаткування сільгоспвиробників. Він був запроваджений ще за часів президента Леоніда Кучми на 20-річний термін. За цей час аграрна галузь мала за рахунок менших податків встати на ноги та вийти на якісно новий рівень. Результат дії цієї довгострокової пільги об'єктивно позитивний – поступово АПК вийшов на перше місце в українському експорті. Але й зазіхань урядів, депутатів на пільгу, яка принесла такі чудові результати, за ці роки було чимало. Вони і зараз є, причому часто аргументом до перегляду служать слова: давно не переглядали, зараз це застаріле. Але на те воно й довгострокове, щоб не змінюватися щороку!

На мою думку, таке ставлення не дає нашій країні розвиватися. Уявімо, що ми будуємо будинок. Ми все ретельно спланували, але потім кожного місяця змінюємо проект: перенесли вікна, замінили матеріали, посунули стіну вбік. Очевидно, що якщо так робити постійно, ми цей будинок ніколи не добудуємо.

Україні слід навчитися складати чіткі довгострокові плани, подібні до європейських, та дотримуватися їх, незалежно від того, який склад парламенту обраний та хто зараз президент. Поки, на жаль, це не дуже виходить. Подивимось, приміром, економічну частину Угоди про асоціацію України з ЄС. Звичайно, як і все в цьому світі, угода не ідеальна. Але вона вже готова, обговорена, парафрована та підписана. Квоти, відсотки по продукції, яку ми можемо постачати до ЄС, прописані на декілька років вперед. Здавалося б – бери й виконуй. Але ні, наше Міністерство аграрної політики нещодавно вийшло з ініціативою знову переглянути її. Звичайно, після певних переговорів теоретично Україна може вибити для себе якісь невеличкі зміни на краще. Але мені здається, що чітке виконання досягнутої угоди може дати нам дещо набагато більше. Це має навчити нас чомусь дуже важливого, дуже європейському: з повагою ставитися до правил, відповідати за взяті на себе зобов'язання та планувати на довгі роки вперед, причому не лише в зовнішніх відносинах, але й всередині країни (<http://blog.ubr.ua/pravo/volodimir-makar-es-ce-dovgostrokove-planuvannia-8259>). – 2014. – 18.07).

Блог на сайті «ubr.ua»

Про автора: А. Табалов

Кабмин отказывается выплачивать сдатчикам молока 1 миллиард гривен в год

С 1 января 2015 года сдатчики молока могут лишиться государственной поддержки в виде мясо-молочной дотации. Ее выплата не предусмотрена

Налоговым Кодексом Украины. В то же время Кабмин против принятия законопроекта, который продлевает действие господдержки для селян.

Во время обсуждения в комитете Верховной Рады по вопросам налоговой и таможенной политики законопроекта №4317 развернулась настоящая драма.

Документ, основным заданием которого является повышение стоимости мяса и молока для сдатчиков сырья, а также продление системы господдержки производителей молока в виде дотации, несмотря на позицию «за» большинства нардепов, упорно не находил понимания Кабмином. По результатам заседания комитета было принято решение отправить законопроект № 4317 на доработку.

Впрочем, уже сейчас он полностью готов к рассмотрению в зале, но так и не может попасть в повестку дня работы парламента.

Законопроектом №4317 предлагается вернуть действовавшую до 2011 года систему уплаты мясомолочной дотации. Когда 100% этих средств выплачивалось переработчиками напрямую населению – сдатчикам сырья. Сейчас селяне получают только 50% – вторая часть средств перечисляется в госбюджет. А с 1 января 2015 года поддержка производителям молока согласно Налоговому кодексу не предусмотрена в принципе.

Теоретически 50% средств от уплаты мясо-молочной дотации, которые сегодня получает Минагропрод, должны направляться на различные госпрограммы поддержки аграриев: закупку техники, стимулирование созданий фермерских хозяйств и прочие мероприятия по развитию АПК. На практике – деньги размываются в общем котле госрасходов. В чем причина резкого неприятия Кабмином продления системы господдержки, а также установления вполне прозрачной и действенной нормы о выплате мясо-молочной дотации?

Как оказалось, цена вопроса около 1 миллиарда (0,9 млрд.) гривен в год. Именно такой объем поступлений производители в 2014 году перечислят производителям молока в виде дотации. Еще 0,9 миллиарда гривен переработчики уплатят в госбюджет. Кроме того, как говорилось, с 2015 года такой механизм как дотация не предусмотрена Налоговым кодексом, соответственно, если действие дотации не продлить, все 100% средств переработчиков пойдут в госбюджет. А сдатчики молока полностью лишатся поддержки от государства. Такого не было с 1998 года.

За последние годы система дотирования менялась несколько раз, но ее действие никогда не прерывали. Начиная с 1998 года мясо-молочная дотация в виде 100% НДС перерабатывающих предприятий была единственным видом государственной поддержки для производителей молока, которую они получали ежемесячно.

Дотация формировалась за счет возврата НДС от реализации готовой молочной продукции, и в доходной части госбюджета не отображалась. Средства на выплату переработчики аккумулировали на специальном счете каждого предприятия. А их целевое использование постоянно контролировалось налоговыми органами.

Такой порядок действовал вплоть до вступления в силу в 2011 году Налогового кодекса Украины.

Согласно Налоговому кодексу, был изменен механизм и уменьшен размер компенсации на 1 гривну сданного молока на промпереработку. Теперь молокоперерабатывающие предприятия начали выплачивать дотацию не селянам, а накапливать на счете, и после – перечислять средства в госбюджет. А уже из госбюджета дотация должна была выплачиваться непосредственно производителям мяса и молока — населению. Такая идея субсидирования селян из госбюджета фактически оказалась провальной. На протяжении ее действия в 2011 году людям вообще ничего не заплатили.

В 2012 году вновь были внесены изменения в Налоговый кодекс и введена «половинчатая» схема выплаты дотации. Она действует и до сегодняшнего дня. Часть средств дотации шла в госбюджет, часть – выплачивалась в цене сырья населению. Сначала это было 30% в бюджет, а 70% — производителям сырья. С 2013 года стало 40% на 60%, и в 2014 году система выплат приобрела форму 50% на 50%.

Что будет с выплатами дотаций в следующем 2015 году – пока не ясно. Правительство не предлагает никаких решений. В то же время, законопроектом № 4317 предлагается продлить действие дотации до 1 января 2018 года, по системе, которая уже показала свою эффективность. А именно – накопления 100% НДС переработчиков на специальном счете с последующей выплатой населению – сдатчикам сырья. Законопроектом предусмотрено, что средства могут использоваться исключительно для выплат компенсаций сельхозпроизводителям.

Доводы противников законопроекта № 4317 – довольно абстрактные, в то время, как доводы сторонников данной законодательной инициативы – вполне понятны, и поддерживаются и селянами, и переработчиками. Позитивно о возможном принятии законопроекта 4317 отзываются и производители мяса и молока — фермеры. Прежде всего, потому, что выплата 100% дотаций напрямую производителям позволит увеличить стоимость мяса и молока в живом весе. А значит, население сможет зарабатывать больше, при этом стоимость сырья для переработчиков не изменится. Соответственно, не изменится стоимость конечной мясной и молочной продукции.

Национальная Ассоциация молокоперерабатывающих предприятий «Укрмолпром» уже обратилась к народным депутатам с просьбой принять данный законопроект.

Но, похоже, состояние мясо- и молокоперерабатывающей отраслей, как и заработки населения, Минагропрод абсолютно не беспокоят. Поскольку чиновники с упорством, достойным лучшего применения, продолжают «тормозить» принятие данной законодательной инициативы. В то время как профильному министерству следовало бы уже сегодня предпринимать реальные шаги по предупреждению кризиса молочной отрасли, который, если оставить все как есть, неминуем.

А предпосылок для кризиса – несколько.

Первая – Украина готовится ратифицировать Соглашение о Зоне свободной торговли в ЕС, но еще не начала проводить подготовительную работу к этому шагу в аграрной отрасли. Например, решить проблему повышения качества молока. Только при условии высокого качества сырья возможен экспорт украинской молочной продукции в ЕС. Производство молока высокого качества, соответствующего стандартам Евросоюза, возможно только на фермах или молочных кооперативах. Сегодня такое молоко занимает не более 20% от производимого, все остальное поставляют частные домохозяйства. До настоящего времени Кабмин не смог не то, что внедрить – разработать эффективную программу создания в Украине молочных кооперативов, что могло бы стать решением проблемы. Но воз и ныне там.

Вторая причина возможного кризиса в молочной отрасли – это Россия. Мы находимся в состоянии не только торговой, но и реальной войны с Россией, и, соответственно, наша продукция туда не поставляется, и поставляться не будет. Уже сегодня объемы переработки внутри Украины уменьшаются, и в перспективе это угрожает сокращением производства молокопродуктов по всей стране и резким падением закупок молока для переработки. Следствием этого может стать массовый забой скота населением уже в ближайшие годы на фоне низкого спроса внутри страны ввиду падающей платежеспособности украинцев. А чтобы восстановить стадо, нужно гораздо больше времени: три, четыре, пять лет.

В таких условиях лишать производителей молока поддержки со стороны государства – это сознательно ухудшить материальное состояние тысяч людей, которые работают в сфере производства молока и поставить все еще сильную экспорториентированную молочную отрасль на грань исчезновения. Принятие законопроекта № 4317 может помочь реально стабилизировать работу мясо- и молокоперерабатывающей отрасли, оказать поддержку, которая сегодня так необходима, но в то же время – минимальна от государства (<http://blog.ubr.ua/pravo/kabmin-otkazyvaetsia-vyplachivat-sdatchikam-moloka-1-milliard-griven-v-god-8251>). – 2014. – 17.07).

Взгляд юриста

Юридический блог компании Jurimex

Про автора: К. Чарторийский

В Крыму создадут свободную экономическую зону

19 июня 2014 года Верховный Совет Украины (ВСУ) принял за основу проект закона «О налоговом и таможенном контроле в свободной экономической зоне (СЭЗ) Крыма и об особенностях осуществления экономической деятельности на временно оккупированной территории Украины» № 4032а.

Проектом предусматривается, что на территории СЭЗ Крыма на протяжении

10 лет будет действовать особый правовой режим экономической деятельности физических и юридических лиц, в том числе особый порядок применения норм регуляторного и налогового законодательства Украины.

Особый режим СЭЗ на взимания общегосударственных налогов на территории АР Крым проявится в следующем:

1. Не справляются общегосударственные налоги и сборы, кроме налога на доходы физических лиц и платы за землю;

2. Могут применяться специальные налоговые режимы и нормы Закона Украины «О сборе и учете единого взноса на общеобязательное государственное социальное страхование»;

3. Взаимоотношения между лицами, имеющими налоговый адрес на территории СЭЗ Крыму, и лицами, которые имеют налоговый адрес на остальной территории Украины, подпадают под нормы законодательства Украины о трансфертное ценообразование в понимании статьи 39 раздела I Налогового кодекса Украины.

Проект предусматривает, что физические и юридические лица с местом проживания или регистрации на территории Крыма облагаются как нерезиденты, а любые пассивные доходы резидентов с источником их происхождения с территории СЭЗ Крыму, полученные таким резидентом, подлежат налогообложению как иностранные.

Если юридическое лицо – резидент Украины изменяет положение с временно оккупированной территории на другую территорию Украины, то он имеет право:

а) списать налоговую задолженность по любым налогам возникшей до начала временной оккупации или в течение нее;

б) реализовать право на возмещение НДС.

Также предполагается, что на территории СЭЗ могут справятся местные налоги и сборы с некоторыми учетом положений этого Закона.

Поставка товаров (сопутствующих услуг) с территории СЭЗ Крыму на другую территорию Украины приравнивается с таможенным режимом импорта. Поставка товаров (сопутствующих услуг) с другой территории Украины на территорию СЭЗ Крыму приравнивается с таможенным режимом экспорта.

В целом проект имеет позитивные положения, разъясняет вопросы создания СЭЗ в пределах полуострова Крым, а также учитывает особенности, связанные с временной оккупацией этой территории.

Будем надеяться, что ВСУ в скором времени примет проект, потому как он будет основным законодательным актом регулирующий вопросы налогообложения на территории Крым (<http://jurblog.com.ua/2014/07/v-kryimu-sozdadut-svobodnuyu-ekonomicheskuyu-zonu>). – 2014. – 23.07).

Взгляд юриста

Юридический блог компании Jurimex

Про автора: Н. Бойко

Проблемні питання у сфері готівкового обігу.

Організація готівкового грошового обігу законодавством віднесена до повноважень Національного Банку України (ст. 33 Закону України «Про Національний Банк України»).

З метою виконання наданих йому законом повноважень НБУ затверджує відповідні нормативно-правові акти з питань, що відносяться до сфери його регулювання, зокрема це стосується і питань регулювання обігу готівки.

Станом на сьогодні, основним нормативно-правовим актом, що регулює порядок готівкового грошового обігу, є «Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні», затверджене Постановою Національного банку України від 15.12.2004р. № 637 (надалі – Положення №637).

Відповідальність за порушення норм з регулювання обігу готівки, що встановлюються Національним Банком України (тобто норм Положення №637), встановлена Указом Президента «Про застосування штрафних санкцій за порушення норм з регулювання обігу готівки» від 12.06.1995р. № 436/95 (надалі – Указ 436/95 або Указ).

Так, Указом до таких порушень віднесено:

- перевищення встановлених лімітів залишку готівки в касах;
- неоприбуткування (неповне та/або несвоєчасне) оприбуткування у касах готівки;
- витрачання готівки з виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) та інших касових надходжень (крім коштів, отриманих із кас установ банків) на виплати, що пов'язані з оплатою праці (за винятком екстрених (невідкладних) обставин);
- перевищення встановлених строків використання виданої під звіт готівки, а також за видачу готівкових коштів під звіт без повного звітування щодо раніше виданих коштів;
- проведення готівкових розрахунків без подання одержувачем коштів платіжного документа (товарного або касового чека, квитанції до прибуткового ордера, іншого письмового документа), який би підтверджував сплату покупцем готівкових коштів;
- використання одержаних в установі банку готівкових коштів не за цільовим призначенням;
- невстановлення установами банків лімітів залишку готівки в касах.

Найбільш жорсткою є санкція за неоприбуткування (неповне та/або несвоєчасне оприбуткування) готівки, що визначена у вигляді штрафу у п'ятикратному розмірі неоприбуткованої суми.

В той же час, застосування податковими органами саме вказаної санкції є одним із найпоширеніших наслідків проведення перевірок платників податків з питань додержання законодавства в сфері готівкового обігу та, як наслідок,

виникнення податкових спорів з цих питань.

При вирішенні даної категорії спорів тривалий час складалась досить не однозначна практика.

Так, в багатьох випадках суди, зокрема Вищий Адміністративний Суд України (надалі – ВАСУ) підтримували позицію платників податків щодо неправомірності застосування штрафних санкцій, передбачених Указом Президента. В той же час, чимало спорів вирішувалось не на користь суб'єктів господарювання, при цьому одні і ті ж норми законодавства застосовувались по різному, що відображено у відповідних рішеннях ВАСУ.

Позиція щодо неправомірності застосування штрафних санкцій, визначених Указом №436/95, обґрунтовувалась наступним.

Указ Президента видано 12 червня 1995р., тобто ще до прийняття Конституції України.

Пунктом 4 розділу XV «Перехідні положення» Конституції України встановлено, що Президент України протягом трьох років після набуття чинності Конституцією України має право видавати схвалені Кабінетом Міністрів України і скріплені підписом Прем'єр-міністра України укази з економічних питань, не врегульованих законами, з одночасним поданням відповідного законопроекту до Верховної Ради України в порядку, встановленому статтею 93 цієї Конституції. Такий указ Президента України вступає в дію, якщо протягом тридцяти календарних днів з дня подання законопроекту (за винятком днів міжсесійного періоду) Верховна Рада України не прийме закон або не відхилить поданий законопроект більшістю від її конституційного складу, і діє до набрання чинності законом, прийнятим Верховною Радою України з цих питань.

Указ Президента України «Про внесення змін до Указу Президента України від 12 червня 1995 року N 436» від 07.09.2001 р. N 802/2001, яким встановлені фінансові санкції у вигляді штрафу за неопробування (неповне та/або несвоєчасне) опробування у касах готівки, тобто визначено склад правопорушення, яке за своєю правовою природою є фінансовим правопорушенням (є елементом охоронного правовідношення у сфері фінансів), та відповідальність за нього, прийнятий поза межами строку, встановленого пунктом 4 розділу XV «Перехідні положення» Конституції України.

Також, в якості аргументу про неправомірність застосування санкцій, передбачених Указом, наводиться те, що Указ є підзаконним нормативно-правовим актом, в той же час законодавством, зокрема ч.2 ст.238, ч.2 ст. 241 Господарського кодексу України передбачено, що адміністративно-господарські санкції можуть установлюватися виключно законами.

Однак, на практиці доволі часто вказаний аргумент судами до уваги не приймався, хоча той факт, що встановлені Указом санкції є адміністративно – господарськими, суди не заперечували (навіть підтверджували).

Позиція судів, щодо правомірності застосування санкцій, встановлених Указом Президента пояснюється тим, що в тих випадках, коли підтверджено факт

вчинення порушення порядку обігу готівки, мають застосовуватись санкції, визначені Указом №436/95.

Абзацом 3 частини 1 ст. 1 Указу, який прийнятий згідно зі статтею 25 Конституційного договору між Верховною Радою України та Президентом України від 8 червня 1995 року та діє до прийняття відповідного закону, встановлено, що у разі порушення юридичними особами всіх форм власності, фізичними особами – громадянами України, іноземними громадянами та особами без громадянства, які є суб'єктами підприємницької діяльності, а також постійними представництвами нерезидентів, через які повністю або частково здійснюється підприємницька діяльність, норм з регулювання обігу готівки у національній валюті, що встановлюються Національним банком України, до них застосовуються фінансові санкції у вигляді штрафу, зокрема, за неоприбуткування (неповне та/або несвоєчасне) оприбуткування у касах готівки – у п'ятикратному розмірі неоприбуткованої суми.

Верховний Суд України, проаналізувавши практику вирішення даної категорії справ та з метою усунення розбіжності у застосуванні судами одних і тих ж норм Указу №436/95 по різному, сформулював свою позицію щодо вирішення таких справ, яка полягає в наступному.

8 червня 1995 року між Верховною Радою України та Президентом України був прийнятий Конституційний Договір № 1к/95-ВР про основні засади організації та функціонування державної влади і місцевого самоврядування в Україні на період до прийняття нової Конституції України.

Відповідно до частини другої статті 25 цього Конституційного Договору Президент України видає укази з питань економічної реформи, не врегульованих чинним законодавством України, які діють до прийняття відповідних законів.

12 червня 1995 року Президент України видав Указ № 436/95, яким врегулював питання відповідальності суб'єктів господарювання за неоприбуткування у касах готівки.

6 липня 1995 року було прийнято Закон України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» від 06.07.1995р. № 265/95-ВР (надалі Закон про РРО), у якому передбачено, крім іншого, відповідальність суб'єктів господарювання за порушення вимог цього Закону.

Так, розділом V Закону про РРО визначено вичерпний перелік порушень, за які передбачено фінансові санкції, у якому відсутнє таке порушення, як неоприбуткування у касах готівки, а отже й не встановлена відповідальність за це.

Водночас зазначене питання прямо врегульоване в Указі №436/95.

Проаналізувавши наведені норми, Верховний Суд України дійшов висновку, що предмети правового регулювання Указу №436/95 та Закону про РРО є різними, відносини щодо відповідальності суб'єктів господарювання за неоприбуткування (неповне та/або несвоєчасне оприбуткування) у касах готівки не врегульовані Законом про РРО, прийнятим у часі пізніше, ніж видано Указ № 436/95. Окрім

цього, на час виникнення спірних відносин (з приводу яких відбувався судовий розгляд та вирішення справ) не було прийнято й будь-яких інших законів, сфера дії яких охоплювала б такі відносини.

Описана позиція знайшла своє відображення та остаточне закріплення в Постановах Верховного суду України, зокрема Постанові від 10.09.2013р. (справа №21-190а13), Постанові від 02.04.2013. (справа № 21-77а13) та інших.

Таким чином, станом на сьогодні існує чітка позиція Верховного суду України про те, що за неоприбуткування (неповне та/або несвоєчасне оприбуткування) готівки мають застосовуватись штрафні санкції, передбачені саме Указом №436/95.

Однак, при цьому слід звернути увагу на те, що описана практика вирішення справ стосується спорів, що виникли з правовідносин, які мали місце до прийняття Податкового кодексу України (надалі – ПК України), що набув чинності з 01.01.2011р.

Пунктом 22 ст. 92 Конституції України передбачено, що виключно законами України визначаються засади цивільно-правової відповідальності; діяння, які є злочинами, адміністративними або дисциплінарними правопорушеннями, та відповідальність за них. Це стосується будь-якого виду юридичної відповідальності, а не тільки тих, які перелічені в зазначеному пункті.

Пунктом 113.3. ст. 113 ПК України передбачено, що штрафні (фінансові) санкції (штрафи) за порушення норм законів з питань оподаткування або іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, застосовуються у порядку та у розмірах, встановлених цим Кодексом та іншими законами України. Застосування за порушення норм законів з питань оподаткування або іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, штрафних (фінансових) санкцій (штрафів), не передбачених цим Кодексом та іншими законами України, не дозволяється.

Оскільки здійснення контролю за дотриманням порядку проведення готівкових розрахунків за товари (послуги) належить до повноважень контролюючих органів, то застосування ними до платників податків штрафних санкцій, встановлених підзаконним нормативно-правовим актом, яким є Указ №436/95, суперечитиме згаданій нормі п. 113.3. ПК України, а отже буде неправомірним.

Враховуючи викладене, а також положення ПК України щодо можливості встановлювати відповідальність виключно законами України, можна зробити висновок, що у випадку виявлення порушень порядку готівкового обігу, які мали місце вже після набуття чинності ПК України, норми Указу Президента щодо застосування штрафних санкцій за не оприбуткування готівки не можуть бути застосовані, оскільки вони є нормами підзаконного нормативного акту.

Крім того, окремі питання щодо порядку обігу готівкових коштів врегульовано Законом про РРО, який визначає правові засади застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та

послуг і дія якого поширюється на усіх суб'єктів господарювання, які здійснюють розрахункові операції у готівковій та/або безготівковій формі.

За порушення вимог Закону про РРО до суб'єктів господарювання, які здійснюють розрахункові операції за товари (послуги) у готівковій та/або безготівковій формі (на яких поширюється дія закону) застосовуються фінансові санкції. Перелік порушень та розмір штрафних санкцій за їх вчинення визначений ст. 17 Закону про РРО.

До того ж, відповідальність за порушення порядку ведення розрахунків передбачена і ст.1551 Кодексу України про адміністративні правопорушення (<http://jurblog.com.ua/2014/07/problemni-pitannya-v-sferi-gotivkogo-obigu>). – 2014. – 23.07).